

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра податків та фіскальної політики

КОНСТАНТИНІВ Христина Романівна

**Митно-тарифні заходи у забезпеченні
національних інтересів держави / Customs and
Tariff Measures in Providing National Interests of
the State**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСм-22
Х. Р. Константинів

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Г. В. Василевська

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ	6
1.1. Мито як інструмент забезпечення національних інтересів держави.....	6
1.2. Організаційно-нормативне забезпечення митно-тарифного регулювання.....	15
Висновки до 1 розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЗАСТОСУВАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ	24
2.1. Фіскальні аспекти митно-тарифного регулювання в Україні.....	24
2.2. Вплив митно-тарифних заходів на експортно-імпортні операції.....	30
Висновки до 2 розділу.....	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНО- ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ	39
3.1. Закордонний досвід митно-тарифного регулювання.....	39
3.2. Роль членства України в СОТ у захисті національних інтересів.....	46
Висновки до 3 розділу.....	53
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	54
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми. Процес інтеграції до світової системи господарювання через міжнародні економічні зв'язки, які формуються й реалізуються на ринкових засадах, об'єктивно створює умови для підвищення рівня національного виробництва, сприяє отриманню більшої економічної вигоди та дозволяє мобілізувати додаткові фінансові ресурси за рахунок міжнародних ринків збуту. Однак такі процеси одночасно загострюють проблему конкурентної боротьби вітчизняних та іноземних товаровиробників на внутрішньому та зовнішніх ринках, а також впливають на економічні відносини між державами.

В таких умовах для країни є дуже важливим захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції. Цього можна досягти шляхом використання тарифних регуляторів та нетарифних бар'єрів, особливе місце серед яких посідають особливі види мита, зокрема антидемпінгове, компенсаційне та спеціальне. Вони застосовуються з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників від несправедливої конкуренції у разі ввезення товарів. Тому саме їх дослідження є особливо актуальним на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимало відомих учених-економістів досліджували питання сутності мита, його видів, а також порядку його застосування та регулювання. Це, зокрема, О.П. Гребельник, В. І. Дудчак, О. В. Мартинюк, С. Д. Герчаківський, А. І. Луцик, Н. П. Кучерявенко, А. П. Румянцев, Ф. Л. Жорін, А. І. Крисоватий, , І. І. Янжул, В. І. Фомичов, С.В. Ківалов, Б. А. Кормич, С. В. Халипов, І. В. Плішко, О. П. Кіреєв, А. І. Кредисов, С. С. Терещенко тощо. Що ж стосується питання застосування спеціальних заходів для захисту національного товаровиробника, то на сучасному етапі його розглядали ряд науковців та практиків, зокрема З. Опейда, О. Б. Дем'янюк, О. Кочергін, С. Осика, Т. Осташко, О. Панфілова, К. Борисов, Л. Воронова, Я. Петров та ін., які більшою мірою приділяли увагу міжнародному механізму здійснення такого захисту.

Мета дослідження – полягає в визначенні сутності тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України, аналізу ефективності застосування особливих видів мита, а також в формуванні та розробці напрямів вдосконалення застосування таких видів мита у відповідності до вимог СОТ.

Для досягнення даної мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити теоретико-організаційні аспекти тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі;
- охарактеризувати мито, як основний інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснити аналіз ефективності застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних мит в Україні, на основі аналізу їх фіскального значення для бюджету та впливу особливих видів мита на зовнішньоекономічні операції;
- визначити основні проблеми, що пов'язані із застосуванням особливих видів мита в Україні;
- розглянути зарубіжний досвід у сфері захисту товаровиробників від недобросовісної конкуренції на прикладі країн-членів СОТ;
- визначити основні напрями вдосконалення застосування таких мит в Україні.

Об'єктом дослідження є митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності національного товаровиробника.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають між державою та учасниками міжнародної торгівлі у зв'язку з застосуванням антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних видів мита з метою захисту внутрішнього ринку.

Методологія дослідження. При дослідженні теми в роботі було використано такі загальні наукові методи: аналіз(було проаналізовано сутність тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, охарактеризовано визначення мита, його видів, зокрема розкрито зміст особливих видів мита) і синтез, дедукція(спочатку проаналізовано загальні податкові надходження, потім надходження від мита та надходження від антидемпінгових,

компенсаційних та спеціальних видів мита), абстрагування, конкретизація, аргументація, порівняння, класифікація та метод узагальнення, за допомогою якого було зроблено загальні висновки.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", Закон України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», інші законодавчі та нормативно-правові акти митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, посібники, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, наукова періодика та інші джерела інформації.

Інформаційною базою дослідження виступають аналітичні та статистичні дані та матеріали Державної казначейської служби, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України та інші.

Наукова новизна роботи визначається комплексним дослідженням теоретичних і організаційних основ та прикладних аспектів застосування особливих видів мита для захисту від недобросовісної конкуренції національного товаровиробника та розробкою науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів боротьби з нею в Україні на основі зарубіжного досвіду.

Апробація результатів дослідження відбулася на науково-практичних студентських конференціях «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів», які відбулись в м. Тернопіль в 2020-2021 рр.

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, що налічує 52 найменування. Аналітична частина роботи представлена в 9 рисунках та 3 таблицях. Загальний обсяг роботи складає 61 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ

1.1 Мито як інструмент забезпечення національних інтересів держави

В умовах розвитку ринкової економіки та лібералізації міжнародної торгівлі тарифи є одним із основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни. За допомогою тарифів та інших податків країна може контролювати імпорт і експорт певних товарів, забезпечувати рівні умови між вітчизняними виробниками та іноземними конкурентами, а також поповнювати бюджет необхідними коштами для виконання державних завдань.

Існує кілька тлумачень терміну "обов'язок". Більшість довідників містять два визначення відповідальності:

- 1) Тарифи — витрати, які приносять користь країні в певний обмін товарний;
- 2) Тариф – це податок на товари, майно та цінності, які перетинають державні кордони [36, с. 461].

А. Вагнер розрізняє ці поняття так: якщо загальні витрати включають лише операційні витрати інституту або менше, то ми маємо справу з вартістю; якщо дохід інституту перевищує встановлений рівень, надлишок є монопольним прибутком, який по суті є різновидом оподаткування [36, С. 195].

Традиційно тарифи визначаються як вид податку, який є джерелом поповнення державного бюджету, відіграє важливу роль у системі регулювання зовнішньої торгівлі країни, обмежує імпорт іноземних товарів і тим самим захищає та розвиває вітчизняне виробництво. Особливо цієї точки зору дотримуються І. І. Янжул, Ф. П. Жорін, В. І. Фомічов [31, с. 141].

Вітчизняний учений О. П. Гребельник запропонував більш конкретне визначення: контроль митної служби» [18, с. 156]. Інші економісти, особливо С.

В. Халіпов та І. В. Плішко, також відносили тарифи до непрямих податків, вказуючи на його причетність до цін на товари. Формування .

А. І. Крисоватий дав своє визначення тарифів, зокрема, на його думку, тарифи — це податки, які стягуються митницею з транзитних товарів [37, с. 37]. 278].

Таким чином, можна визначити, що тариф є непрямим податком, який стягується з товарів та інших предметів, які перетинають кордон митниці країни.

Відповідно до ст. Стаття 271 Митного кодексу України — це національний податок, передбачений Податковим кодексом України та Митним кодексом, нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу, законодавства України та міжнародних договорів, затверджених Верховною Радою України [39] .

Щодо функції обов'язків вчені мають дещо інші погляди. Тому російський економіст І. І. Дюмулен наголошував, що найважливішою функцією тарифів є створення ціннісних бар'єрів, які призведуть до зростання цін на іноземні товари при їх просуванні на внутрішній ринок. Але на цьому ціновий ефект тарифів не закінчується. Іноді, створюючи різницю між світовими та внутрішніми цінами, імпорнтні тарифи дозволяють державним монополіям підвищувати ціни на вітчизняні товари та отримувати додаткові прибутки.

О. П. Кіреєв виділив три основні функції цієї відповідальності:

- Фінанси, оскільки тарифи є однією зі статей доходів бюджету;
- Захист відноситься до імпорнтних тарифів, оскільки з його допомогою держава захищає вітчизняних виробників від непотрібної іноземної конкуренції;

- Баланс відноситься до експортного податку, який стягується для запобігання поганому експорту товарів, внутрішні ціни нижчі за світові.

О. П. Гребельник виділяє п'ять видів обов'язків — регулювання, фінанси, захист, політика та стимулювання (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Основні функції мита за О. П. Гребельником [18]

Вітчизняний дослідник С. С. Терещенко зазначив, що імпортні тарифи виконують такі функції:

— диференційовані тарифні ставки для оптимізації структури імпортних товарів;

-Впливати на ціноутворення на імпортні товари, тим самим захищаючи ціни вітчизняних товарів [36, с.185-186].

Як ми бачили, існують різні погляди на розподіл основних функцій обов'язків. Аналізуючи погляди економістів, можна визначити такі основні функції обов'язків (рис. 1.2):

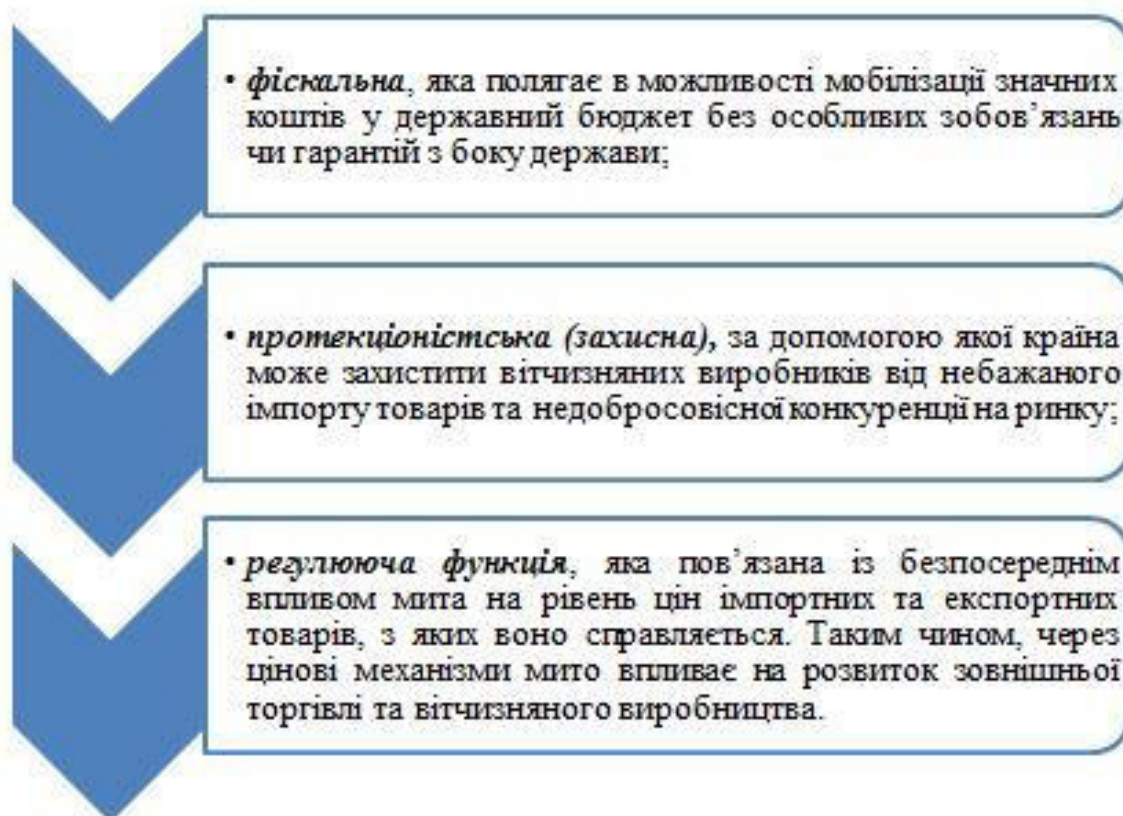

Рис. 1.2 Функції мита [23]

Функція зобов'язання реалізується шляхом реалізації країною певної економічної політики, що відображається у відповідних кількісних і якісних показниках. Наприклад, тарифи набули конкретного фіскального значення, і їх значення можна виміряти в абсолютному значенні (розмір надходжень бюджету за певний період) або відносних показниках (відношення імпорту до суми імпортних тарифів тощо). Тариф має певне значення як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності, внутрішнього виробництва та споживання, а також має певне політичне значення.

Відповідно до Митного кодексу України тарифи поділяються на такі види (рис. 1.3):

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне [1].

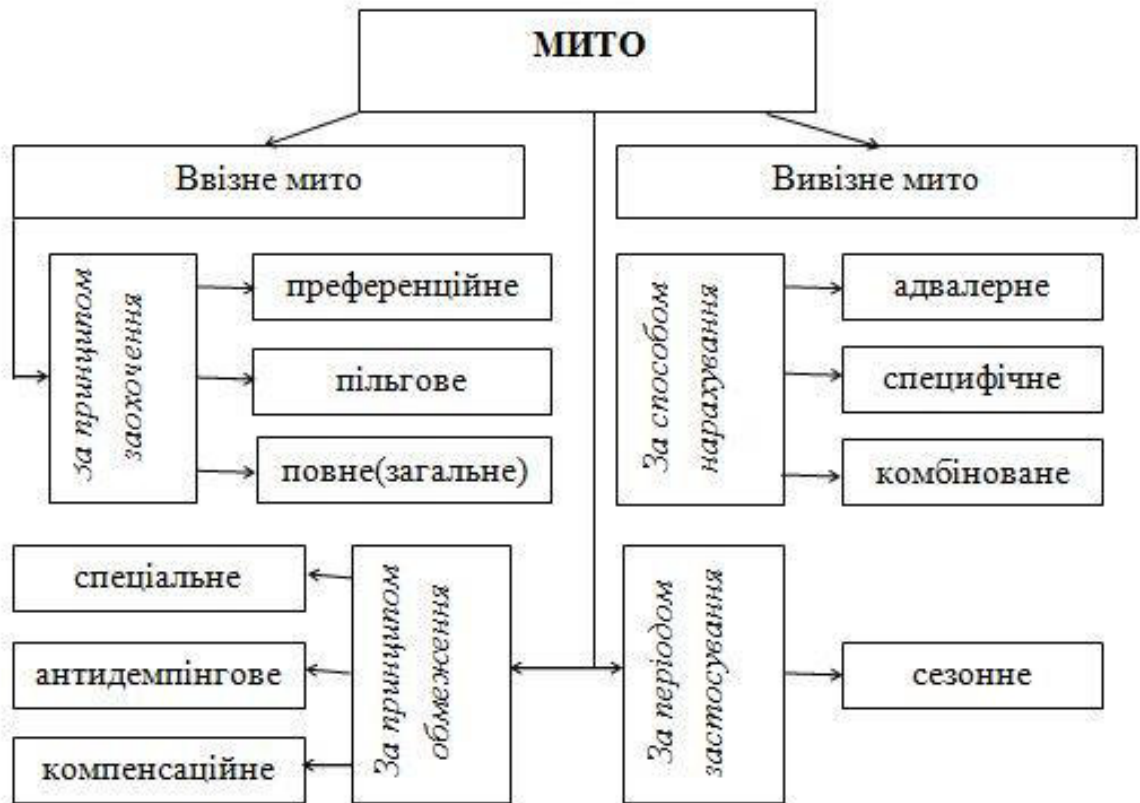

Рис. 1.3 Види мита [39]

Ввізне мито стягується з товарів, що ввозяться на митну територію України. Вивізні мита встановлені законодавством і вивозяться на українські товари за межі митної території України.

Існують відмінності в імпорتنих тарифах:

- для товарів та інших предметів з держав-членів Митного союзу з Україною або країн, які утворюють з Україною спеціальну митну зону, якщо будь-яка спеціальна пільгова тарифна система встановлена відповідно до міжнародного договору за участю України, пільгова тарифна ставка застосовується імпорتنий тариф України;

- Товари та інші предмети походженням з країн або економічних союзів, які користуються режимом найбільшого сприяння в Україні, що означає, що іноземні економічні оператори в цих країнах або спілках користуються тарифними пільгами, якщо ці тарифи та пільги не встановлені в Україні за спеціальними пільговими тарифами. У рамках системи застосовується пільговий імпорتنий тариф, встановлений митним тарифом України;

- Для решти товарів та інших предметів застосовуються всі (загальні) ставки імпорتنних тарифів, зазначені в тарифних ставках України [30].

Законом можуть встановлюватися сезонні тарифи на окремі товари на строк не менше 60 і не більше 120 календарних днів з дня введення сезонних тарифів [39].

У разі законодавства України (якщо інше не передбачено міжнародним договором, затвердженим Верховною Радою України), у разі ввезення товарів на митну територію України з метою захисту економічних інтересів України та українських виробників незалежно від інших обов'язків, можуть застосовуватися спеціальні види відповідальності:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито.

Спеціальне мито – це вид мита, рівень ставок якого встановлюється на більш високому рівні в порівнянні зі звичайним як міра захисту внутрішнього ринку від надмірного імпорту.

Спеціальне мито застосовується:

1) як засіб захисту вітчизняних виробників, якщо товари ввозяться на митну територію України, коли кількість та/або умови імпорту завдають чи загрожують завданню значної шкоди вітчизняним виробникам;

2) як засіб протидії дискримінаційній та/або недружній поведінці інших країн, митних союзів та економічних груп, що обмежують реалізацію законних прав та інтересів українських іноземних суб'єктів господарювання;

3) як запобіжний захід проти ущемлення національних інтересів у сфері зовнішньоекономічної діяльності як учасників зовнішньоекономічної діяльності;

4) Як засіб захисту українських виробників [39].

Антидемпінгові мита передбачені українським «Про захист вітчизняних товаровиробників від демпінгу імпоротної продукції», якщо товари, які демпінгуються, завдають шкоди або загрожують шкоди вітчизняним виробникам, ввозяться на митну територію України [26].

Компенсаційні тарифи встановлюються відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», якщо імпорт субсидованого імпорту завдає шкоди національним товаровиробникам або загрожує їх митній території [27].

Спеціальні види відповідальності використовуються тимчасово і підлягають рішенням уповноваженого національного органу, мають вибіркові та цілеспрямовані дії. Основними ознаками антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних тарифів є (рис. 1.4):

Рис. 1.4 Ознаки особливих видів мита [31]

В Україні застосовуються такі види ставок мита:

1) адвалерна - у відсотках до встановленої статтею 279 МК України бази оподаткування;

2) специфічна - у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену статтею 279 Митного Кодексу України;

3) комбінована, що складається з адвалерної та специфічної ставок мита [1].

За ступенем стимулювання імпорту імпортні тарифи поділяються на такі категорії: пільгові, пільгові та повні.

Преференційний тариф - тариф, який стягується країною для створення особливо вигідної системи для однієї або кількох країн при імпорті всього або частини імпортного тарифу. Преференційні тарифи надаються на взаємній основі або в односторонньому порядку, але не поширюють принцип найбільшого сприяння на треті країни. Цей тариф широко використовується в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Рівень пільгових тарифів на товари різних країн, що розвиваються, імпортовані промислово розвиненими країнами з найменш розвинутих країн, в основному залежить від безпеки, в інших випадках — як правило, тарифи стягуються за звичайними тарифними ставками.

В Україні пільгові тарифи поширюються на товари та інші предмети з країн, що входять до Митного союзу з Україною, або країн, які утворюють з Україною особливі митні зони, а також будь-яку спеціальну систему пільгових тарифів, встановлену згідно з міжнародними договорами з участю України.

Через відсутність переліку країн, до яких діє система пільгового тарифу, а також міжнародних угод про створення митних союзів або спеціальних митних зон, на сьогодні в Україні не застосовуються пільгові ставки податку, передбачені тарифами [30].

Пільговий тариф — це система оподаткування, призначена для максимізації імпорту товарів із країн та економічних союзів, з якими Україна уклала торговельно-економічні угоди. Тому зовнішньоекономічні оператори цих країн або союзників користуються пільговими ставками імпортних тарифів.

Наразі існує перелік країн, з якими Україна уклала торгово-економічні угоди з режимом найбільшого сприяння чи національного режиму. При

ввезенні товарів та інших предметів із країн, перерахованих на митній території, застосовуються пільгові ставки імпортного тарифу.

Відповідно до статті 277 Кримінального кодексу України об'єктами тарифів є:

1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 100 євро, ввезені підприємством на митну територію України або вивезені за межі митної території України, крім випадків, передбачених статтею 234 «Митного кодексу України»;

2) Відповідно до положень статті 234 та розділу XII Митного кодексу України та глав V і глави VI Податкового кодексу України товари, що ввозяться (перевозяться) на митну територію України [39]; 45];

3) Реалізація товарів та транспортних засобів здійснюється відповідно до статті 243 Кримінального кодексу України.

Отже, можна зробити висновок, що важливою роллю відповідальності є:

- Створити ціннісний бар'єр, який збільшує ціни на товари;
- створити умови для інтеграції країни у світовий економічний простір;
- Стимулювати розвиток окремих галузей економіки або підприємств у країні;

- Наявність додаткових коштів, які є джерелом наповнення бюджету;

- Захист національної економіки від непотрібної конкуренції.

Крім того, враховуючи деякі класифікаційні ознаки видів тарифів, можна сказати, що важливий перелік видів забезпечує достатню гнучкість і маневреність митно-тарифним інструментам у здійсненні відповідної зовнішньоекономічної політики, тим самим збільшуючи потенціал фіскального нагляду.

1.2. Організаційно-нормативне забезпечення митно-тарифного регулювання

Кожна країна здійснює нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю для забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів.

Практично всі країни здійснювали діяльність національних інституцій щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності, але масштаби, форми і методи, конкретні цілі та завдання визначаються кожною країною відповідно до її масштабів, сучасної світової ситуації, зовнішньої та внутрішньої політики. Кожна країна має специфічні особливості в нагляді за зовнішньоекономічною діяльністю.

На цьому етапі тарифи та тарифний нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю є одним із ключових моментів національного економічного регулювання. Основною метою нормативно-правових актів є ретельний аналіз зовнішньоекономічної діяльності країни, розвиток торгівельних зв'язків з іншими учасниками міжнародної торгівлі, підтримка вітчизняних виробників, стимулювання експорту, захист внутрішнього товарного ринку.

Тарифно-тарифний нагляд – це комплекс заходів та інструментів, що впливають на міжнародну торгівлю, реалізуються шляхом запровадження та використання тарифів, закріплених у вигляді тарифів, і є найважливішими інструментами тарифно-тарифного нагляду в імпорті та експортний бізнес. Наведене вище визначення дещо вузьке, В.Хомутенко та І.Луценко дали ширше розуміння терміна: «це комплекс заходів щодо встановлення і застосування ставок мита, обкладення митом в межах окремих преференційних режимів, контролю за митною вартістю товарів, класифікацією товарів в цілях повноти стягнення мита» [51, с. 45].

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», митне регулювання – це «...регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України» [29].

В Економічній енциклопедії за редакцією С. В. Мочерного дається більш точне визначення митно-тарифного нагляду, який розглядається як сукупність митних заходів, що використовуються державою у процесі здійснення нагляду за зовнішньоторговельною торгівлею [36, С. 37]. 295].

Митний закон України не має чіткого визначення поняття «митний нагляд», але описує принципи митного нагляду (стаття 4), зокрема:

- виключна юрисдикція України на її митній території;
- виключна компетенція митних органів України в митних справах;
- законність;
- Єдиний порядок перетину товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- Систематичні;
- ефективний;
- дотримуватись прав фізичних та юридичних осіб та охоронюваних законом інтересів;
- Прозорість та прозорість [39].

Митний нагляд охоплює питання щодо встановлення митних зборів, митних зборів, процедури митного контролю та організації діяльності органів митного контролю України.

Усі процедури переміщення товарів є сферою митного нагляду та забезпечують інтереси країни та її громадян, визначені національним законодавством (рис. 1.5).

Основною метою національного митного нагляду є економічна вигода, яка в свою чергу забезпечує:

- захищати національний ринок та сприяти розвитку національної економіки;
- Сприяти коригування національної економічної структури та реалізації національної економічної політики;
- використовувати інструменти митного контролю як засіб моніторингу торговельної та інших цілей економічної політики країни;
- Учась у виконанні торгово-політичних завдань щодо захисту національного ринку.

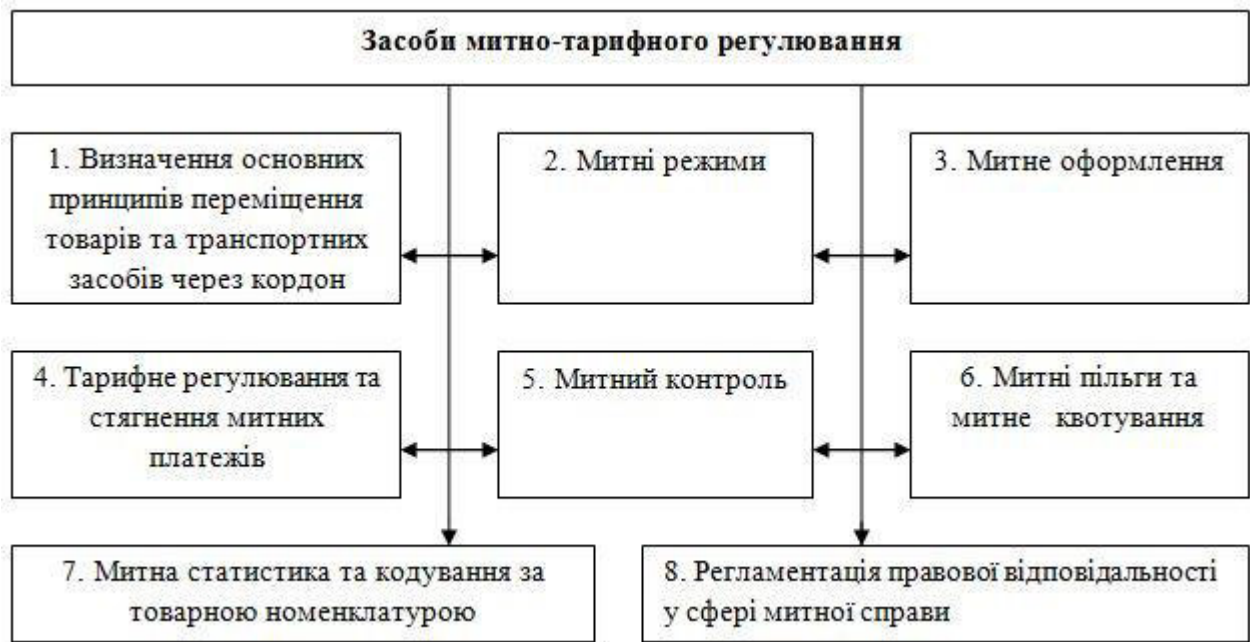

Рис. 1.5. Структура засобів митно-тарифного регулювання [36].

Тарифи та тарифні відносини стимулюють розвиток національної економічної системи та позитивно впливають на стабілізацію національної економіки, оскільки прискорюють або гальмують іноземну конкуренцію, стимулюють чи перешкоджають іноземним інвестиціям, захищають вітчизняних виробників або внутрішні ринки, підвищують ефективність вітчизняного виробництва.

На цьому етапі через взаємозалежність світової економіки тарифні відносини передбачають взаємодію та взаємозалежність тарифів і методів тарифного коригування різних країн.

Основним органом митно-тарифних відносин країни є:

- -Національні групи, міжнародні організації, транснаціональні компанії;
- -Юридичні особи (підприємства та організації, зареєстровані як комерційні особи);
- -Фізичні особи (громадяни інших країн, іноземні громадяни, особи без громадянства).

Основними інструментами зовнішньоекономічної політики є митниця та органи митного нагляду. Вони мають багато характеристик. Перш за все, це загальні інструменти регулювання міжнародних економічних відносин незалежно від конкретної форми відносин. Вони ведуть бізнес у різних галузях

економіки, таких як міжнародна торгівля товарами чи послугами, спільні підприємства, міжнародна науково-виробнича кооперація тощо. [18, с. 114].

Більшість із них використовуються в моделях управління ринком. У разі посилення зовнішньої конкуренції на внутрішньому ринку органи митного та тарифного регулювання будуть захищати економічний суверенітет країни. Вони також допомагають швидко усунути дисбаланс між конкретними потоками продуктів або конкретними країнами чи групами країн.

При цьому органи митниці та митного нагляду є основою для створення відповідних механізмів нагляду та управління світовими економічними відносинами на національному та міждержавному рівнях. Гречельник О.П. пропонує розглядати систему митно-тарифного нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю на п'яти рівнях.

Створення відповідної законодавчої бази є однією з важливих умов успішної та ефективної зовнішньоекономічної діяльності України та нагляду за нею.

Доречно проаналізувати систему правового регулювання тарифів і тарифних відносин, яка створює правове поле, яке дозволяє або, навпаки, перешкоджає суб'єктам господарювання реалізувати свої економічні інтереси у сфері міжнародних економічних відносин.

Основним завданням правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності є створення хорошого правового середовища для реалізації економічних інтересів суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних зв'язків.

Правовий нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю включає систему нормативної поведінки різних галузей, і його практика здійснюється внутрішньо та на її основі. Система виражається так:

- Підписані та затверджені Україною міжнародні правила та положення, міжнародні договори між Україною та іншими країнами. Навіть якщо міжнародні документи не будуть підписані, будуть вжиті всі заходи для виконання цих документів, або принаймні вони не будуть серйозно порушені;

- Національне законодавство про зовнішньоекономічну діяльність, представлене законами, підзаконними актами та статутом.

Правові норми, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, утворюють певний комплекс, що включає як міжнародне право, так і внутрішнє право. Комплекс характеризується низкою взаємопов'язаних ієрархій і зв'язків міжнародно-правових норм, які впливають одна на одну та взаємодіють одна з одною у своїх структурних частинах, регулюючи тим самим зовнішньоекономічні зв'язки України.

Водночас митно-тарифне регулювання відіграє важливу роль у системі правового нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю. Це пов'язано з роллю митниці та органів митного нагляду в обслуговуванні міжнародних економічних відносин.

Митно-тарифне регулювання є частиною правового механізму, яким діють підприємства у сфері зовнішніх відносин, і вони можуть бути спеціальними або універсальними. Те ж саме стосується правил, хоча в загальній поведінці існують деякі правила, розроблені спеціально для тарифів і тарифних відносин.

Взагалі нормативно-правові акти, що регулюють такі відносини, можна поділити на кілька груп.

Перша – це загальні правові норми: Декларація про національний суверенітет України, яка ініціює правові норми (Розділ VI) України самостійно заснувати власну митну систему та Конституцію України, яка передбачає захист суверенітету та територіальної цілісності України, економічна та інформаційна безпека і встановлено конституційні норми, згідно з якими принципи зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності та митної системи повністю визначаються українським законодавством.

До другого – законопроект, який визначає основні принципи організації та напрями реалізації української митно-тарифної політики. Перший – Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та Закон України «Про митну діяльність». Ці нормативні документи закріплюють основні правові основи

функціонування митної системи України, а також основний напрямок митної політики країни – систему національного митного нагляду.

Таким чином, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» запроваджено правові норми для всіх видів зовнішньоекономічної діяльності України, зокрема спеціалізації та кооперації у сфері зовнішньої торгівлі, економіки, науково-технічного співробітництва, виробництва, науки і техніки та господарського будівництва, транспортні, експедиційні, страхові, розрахункові, кредитні та інші банківські послуги, а також надання різноманітних послуг.

Митний закон України визначає принципи організації та здійснення української митниці, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України. Метою закону є забезпечення захисту економічних інтересів України, створення сприятливих умов для її економічного розвитку, захист прав та інтересів суб'єктів господарювання та громадян, забезпечення дотримання митного законодавства України.

Основою третьої групи є законопроект, що складається із системних нормативно-правових актів, зокрема українського «Тарифного» закону, який фактично регулює тарифну політику України. Він визначає процедури митного оподаткування, методи та пов'язані з ними форми зовнішньоекономічної діяльності. До групи також входять постанови та розпорядження Кабміну з питань організації та обслуговування митниці: здійснення загального митного адміністрування; встановлення розмірів тарифів, митних зборів та зборів за митні послуги; координація діяльності різних міністерств, національних комітетів та відомств України у сфері митниці.

Четверта група – нагляд за поточним бізнесом у сфері митно-тарифних відносин. Це найбільший набір нормативних документів, які регулюють широкий спектр відносин-постанов, розпоряджень, переважно прийнятих і виданих Держфінансом для управліннь митного та митного нагляду ЗЕД. Такі нормативно-правові дії (спільні накази, розпорядження, розпорядження), як правило, передбачають спільні заходи щодо перевезення та

оформлення товарів через митний кордон України, функціонування пунктів пропуску та організацій, що ведуть боротьбу з митними порушеннями.

Запропонована класифікація законодавчих актів дозволяє чітко розмежувати сферу дії цих нормативних актів. Отже, Митний кодекс регулює питання, пов'язані з формуванням усієї національної митної системи, тобто ці питання, як правило, не є предметом міжнародних переговорів, а їх сфера дії - це національне законодавство країни, хоча можливість уніфікації не виключає функціонування митних служб у різних країнах. Правила засновані на багатосторонніх угодах між країнами та інших спрощеннях митних процедур.

Митно-тарифний нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю є класичним економічним методом зовнішньоекономічного нагляду (ЗЕД), інструментами, що використовуються в Україні, є тарифи, класифікація товарів за номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності, визначення країни походження. Митна вартість, митні преференції та пільги товарів.

Тарифи є найважливішим інструментом митного та митного нагляду для імпортно-експортних операцій через український митний кордон. Як зазначено в національному законодавстві, українські тарифи стягуються на товари, що ввозяться на митну територію України, на основі систематичного переліку ставок імпорتنих тарифів на основі класифікації видів зовнішньоекономічної діяльності України. Тарифна ставка визначається законом через Верховну Раду України.

У тарифах товари групуються за походженням (промисловість, овочі, корисні копалини тощо) та ступенем їх переробки (сировина, напівфабрикати, готова продукція). Для кожного товару вказується ставка податку на нього. Тарифи можна розглядати як конкретні тарифні ставки, які застосовуються при ввезенні певних товарів на митну територію країни або вивезенні з неї [30].

У ширшому розумінні тарифи є засобом реалізації зовнішньоторговельної політики країни, а також інструментом регулювання взаємодії внутрішнього та зовнішніх ринків, тобто не є конкретною ставкою податку для певної категорії товарів, але спосіб регулювання зовнішньої торгівлі. «Тарифне» регулювання.

Зовнішньоторговельний тарифний нагляд є класичним економічним методом нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю. До інструментів, які використовуються в Україні, належать тарифи, класифікація товарів за видами зовнішньоекономічної діяльності, визначення країни походження та митної вартості та інші інструменти. товар. перевага.

Висновки до 1 розділу

1. Обов'язок займає важливе місце в системі інструментів держави регулювання та контролю економіки. Згідно з міжнародним правом, це єдиний визнаний законний податок на зовнішню торгівлю. Тарифи існують у системах оподаткування майже всіх країн, що підкреслює їх унікальне значення як економічного важеля регулювання зовнішньої торгівлі.

2. Результати дослідження дискусійного питання природи тарифів показують, що в широкому розумінні тарифи є непрямим податком, який стягується митницею з транскордонних товарів.

3. Аналізуючи погляди економістів, можна визначити такі основні обов'язки: фіскальна, захисна та регулююча функції.

4. Для захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції країни повинні застосовувати спеціальні обмежувальні заходи. В Україні на практиці одним із таких обмежувальних інструментів є особливий вид тарифів: антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні тарифи.

5. На даному етапі митно-тарифний нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю є одним із ключових моментів національного економічного регулювання. Тарифно-тарифний нагляд – це комплекс заходів та інструментів, що впливають на міжнародну торгівлю, реалізуються шляхом запровадження та використання тарифів, закріплених у вигляді тарифів, і є найважливішими інструментами тарифно-тарифного нагляду в імпортно-експортному бізнесі. .

6. Для здійснення митно-тарифного нагляду зовнішньої торгівлі Україна використовує такі інструменти, як митні тарифи, класифікацію товарів за

сферою зовнішньоекономічної діяльності, визначення країни походження та митної вартості товарів, систему митного тарифу. Митні пільги та пільги.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЗАСТОСУВАННЯ МИТНО-ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ

2.1 Фіскальні аспекти митно-тарифного регулювання в Україні

Як зазначалося в попередньому питанні, однією з важливих функцій тарифів є фіскальна функція. У науковій літературі з вищезазначених питань сутність фіскальної функції зводиться до стягнення тарифів і накопичення в державному бюджеті.

Фіскальна функція тарифів полягає у забезпеченні виконання покладених на них державою функцій шляхом накопичення тарифів. Важливе значення мають тарифи в країнах з низьким рівнем соціально-економічного розвитку. У розвинутих країнах його частка в доходах бюджету мізерно мала.

Спеціальні податки, а саме антидемпінгові мита, компенсаційні мита та спеціальні податки, як підкатегорії податків, також беруть участь у підготовці національних бюджетів. Спеціальні тарифи іноді називають дискримінаційними тарифами, оскільки вони завжди набагато вищі, ніж звичайні, і зазвичай використовуються для посилення тарифного тиску на іноземні товари з метою зниження їх конкурентоспроможності.

Ці види тарифів використовуються не лише для вирішення стратегічних цілей (захист національного ринку чи накопичення коштів), але й у форс-мажорних ситуаціях, а саме: необхідність погашення тимчасових дисбалансів конкретної торгової групи та розширення надходження дешевих та низькоякісної продукції на внутрішній ринок. Зроблено достатньо дій для економічної експансії в інших країнах тощо.

Як правило, спеціальний вид тарифу — це тимчасовий захід, який країна в односторонньому порядку використовує для запобігання недобросовісній конкуренції з боку торгових партнерів або як захід реагування на дискримінаційну поведінку, що завдає шкоди інтересам країни.

Іншим важливим аспектом спеціальних видів обов'язків є «точковий характер» їх впливу. Їх слід використовувати для імпорту певних іноземних товарів або окремих іноземних виробників, які впроваджують демпінг чи субсидії в експорті чи виробництві, або використовувати їх, коли український ринок великомасштабного імпорту стикається з зростаючою загрозою [8, с.17]. 2].

Проаналізуємо суми надходжень мита за 2015-2020 рр. (рис. 2.1).

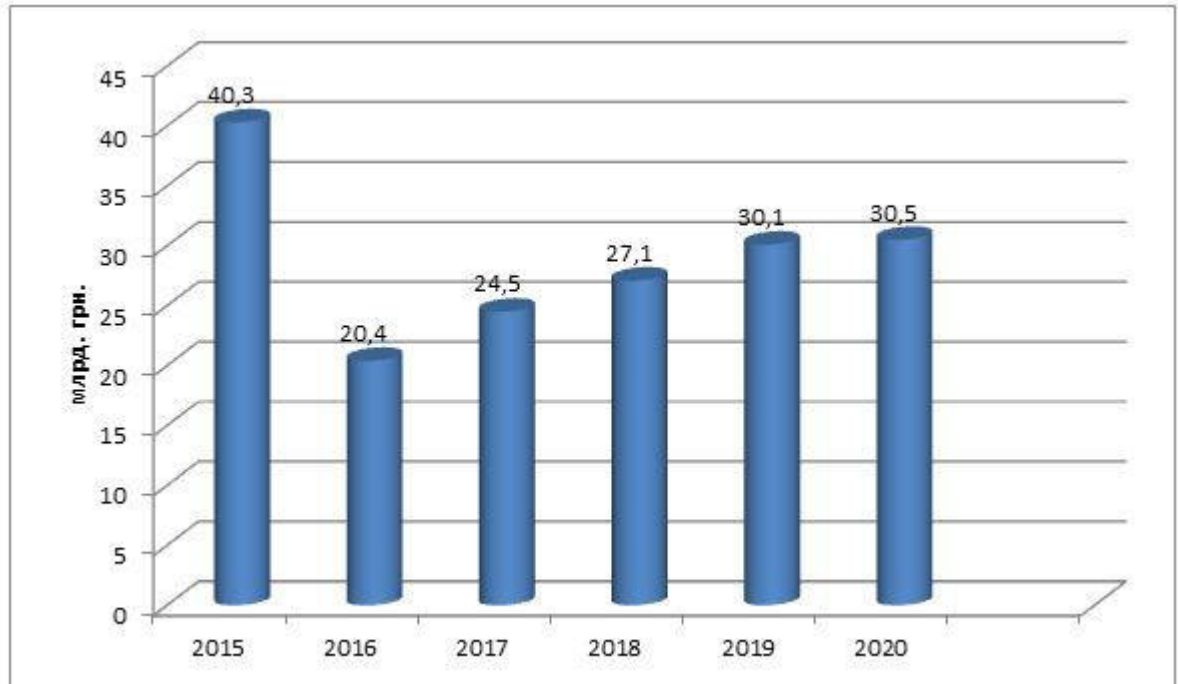

Рис. 2.1. Надходження мита до бюджету протягом 2015-2020рр., млрд. грн. [22]

Отже, як видно з рисунку 2.1, максимальний показник був зафіксований у 2015 році і становив 40,3 млрд. грн. Це пов'язано з тим, що саме в цьому році був запроваджений додатковий імпортний збір для покращення стану платіжного балансу. І саме через скасування цього збору у 2016 році та лібералізації значної кількості ставок ввізного мита для товарів, які походять з ЄС, відповідно і зменшилися надходження мита до бюджету. Протягом періоду з 2016 по 2020 роки показники мита стабільно зростали, хоча до рівня 2015 року ще досить далеко.

В Україні сьогодні є багато питань, які впливають на стан тарифного нагляду, що впливає на кількість тарифів. До таких проблем належать:

-Окремі галузі та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають багато пільг у сплаті імпорتنих тарифів;

-Існують суттєві деталі та надмірні відмінності у розмірі ставки імпортного тарифу однакової якості товарів;

-Корупція з боку митних органів призвела до зменшення надходжень до державного бюджету [33, с. 732].

Детальніше розглянемо динаміку надходжень антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних видів мита за 2017-2019рр. (рис. 2.2).

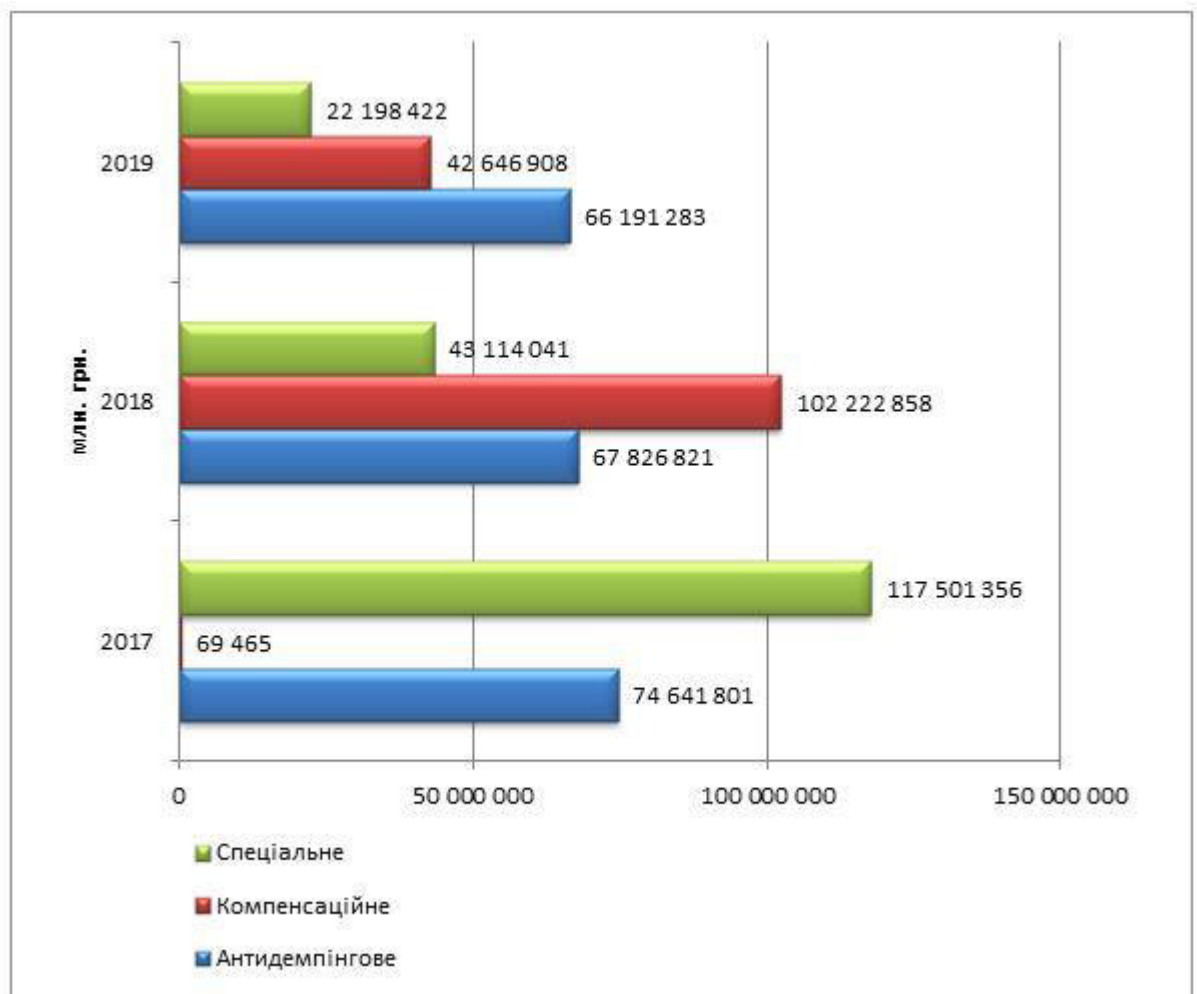

Рис. 2.2. Динаміка надходжень антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних видів мита до бюджету за 2017-2019рр., млн. грн. [23]

Динаміка прийняття спеціальних видів тарифів безпосередньо залежить від масштабу кінцевого тарифу, визначеного за результатами опитування, та кількості обстежень, проведених у конкретному році.

Протягом періоду дослідження (2017-2019 рр.) були вжиті такі заходи:

- 1) Антидемпінгові заходи:
- • 7 справ проти Росії (ДВП) - остаточне антидемпінгове мито 31,58%, заходи діють до 2021 року, гофрокартон - 21,8% до 2018 року, аміачна селітра (аміачна селітра) -36, до 2019 року 3%, явка - 59,4% в 2019 р., метанол-57,91% до 2017 р., пластина флоат-скла-з 5,11% до 30,78%, залежно від товщини скла до 2017 р.-27,99% до 2018 р.);
- • 4 пари Китаю (лампи розжарювання-74,63% у 2018 році; лимонна кислота-24,74% у 2018 році; вироби з чорних металів, незаряджена ізоляція-123% у 2019 році; безшовна труба з нержавіючої сталі-41,07% у 2019 році);
- • 3 пари Білорусь (ДВП)-68,75% до 2019 року, флоат-скло-29,95% до 2017 року, профнастил (шифер)-33,19% до 2017 року);
- • 1 проти Болгарії (пластинка флоат-скла – від 22,13% до 28,52%, залежно від товщини скла, термін дії заходу до 2017 року);
- • 1 до Польщі (флоат-скло – від 12,5% до 24,6%, в залежності від товщини скла, до 2017 року);
- • 1 Киргизькій Республіці (універсальні лампи розжарювання – 25,73% до 2020 року);
- • 1 пара індички (флоат-скло пластини-від 12,96% до 23,42%, в залежності від товщини скла до 2017 року).
- 1) Спеціальні заходи:
- • Незалежно від країни походження (безшовні корпуси та сталеві труби насоса-компресора – 38,6% до 2018 року; столовий та кухонний посуд та порцеляна – з 28,8% до 35,6% до 2019 року).

У 2016 році були здійснені наступні заходи:

- 1) Антидемпінгові заходи:
- • 5 до Росії (ідкий натр – 26% до 2021 року; явка – 55,32% до 2019 року; гофрований азбестоцементний картон – 37,4% до 2018 року);
- 2) Компенсаційні заходи:
- • 1 до Росії (автомобілі-17,66% до 2021 року);

- 3) Спеціальні заходи:
- • Незалежно від країни-виробника (гнучкі перфоровані панелі, блоки та листи пінополіуретану-збільшення з 5% до 12,44% до 2019 року).

Заходи, що були здійснені у 2017 році:

- 1) Антидемпінгові заходи:
- • 3 «Проти Росії» (аксесуари та проводи; карбамідоформальдегідні продукти; аміачна селітра (аміачна селітра)-34,03% у 2019 р.; керамічні шліфувальні круги-33,83% у 2022 р.; окремі види шоколаду та інші готові продукти, що містять 313-3% какао. у 2022 р. азотні добрива – 31,84% до 2022 р.);
- • 2 до Білорусі (додаткова сіль; гофрований папір (шифер)-33,19% у 2018 році);
- • 1 пара Індія (шприц);
- • 1 пара індички (шприц);
- • 1 пара китайців (шприц);
- 2) Спеціальні заходи:
- • Не має нічого спільного з країною походження (сірчана кислота та олеум).

Тому більшість антидемпінгових заходів вживаються проти Росії.

На завершальному етапі дослідження ми визначили питому вагу антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних видів тарифів у державному бюджеті (рис. 2.3). Як видно з графіка, частка спеціальних видів тарифів коливається від 0,00002% (компенсаційні тарифи 2017 року) до 0,02875% (спеціальні тарифи 2017 року).

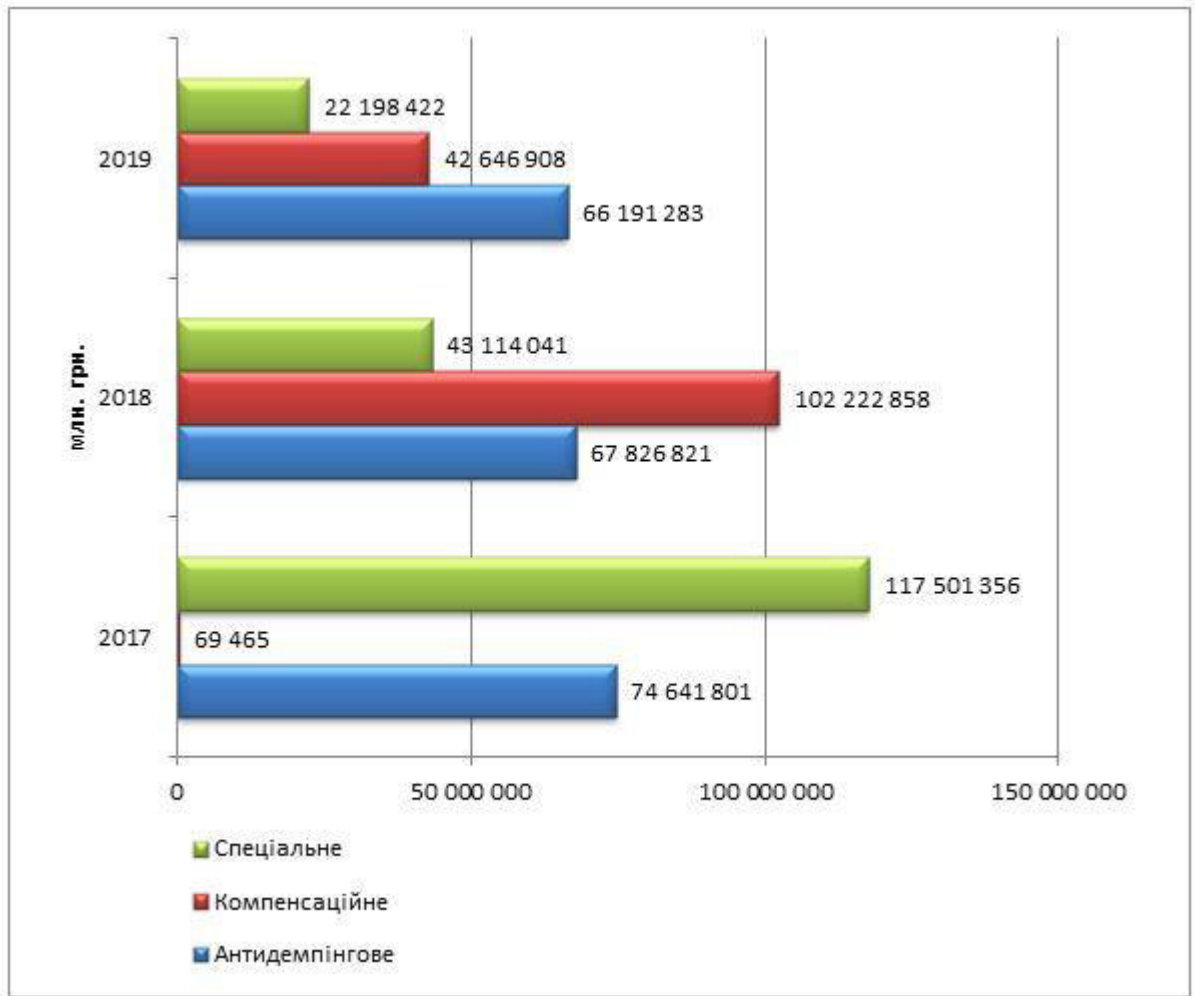

Рис. 2.2. Частка особливих видів мита у податкових надходженнях до бюджету за 2017-2019рр., % [23].

Отже, можна зробити висновок, що спеціальні види тарифів не мають фінансового значення для державного бюджету. Їхня частка податків дуже мала. Це пояснюється тим, що спеціальні види тарифів є захисними, а не фіскальними. Їх запровадження призвело до різкого зменшення імпорту конкретних товарів із конкретних країн, що призвело до зменшення надходжень до національного бюджету. Однак їх використання довело їхню раціональність у захисті національних виробників та зайнятості. Втрата бюджетних надходжень, спричинена несплатою імпорتنих тарифів, буде компенсована за рахунок податкових надходжень, сплачених вітчизняними компаніями для захисту спеціальних видів тарифів, які були введені.

2.2. Вплив митно-тарифних заходів на експортно-імпорتنі операції

Зовнішньоекономічна діяльність є однією з основних форм економічних зв'язків України з зарубіжними країнами. Вона відіграє важливу роль у підвищенні економічного добробуту країни, покращенні рівня життя людей, зміцненні позицій країни на світовій арені. Як невід'ємна частина зовнішньої торгівлі, імпортно-експортний бізнес є найважливішим джерелом доходу окремого підприємства та всієї країни.

Під імпортно-експортним бізнесом розуміють підприємницьку діяльність, пов'язану з купівлею-продажем товарів у натуральній формі.

При цьому під експортом (вивезенням товарів) розуміється продаж українськими зовнішньоекономічними суб'єктами товарів іноземним суб'єктам господарювання незалежно від того, чи вивозяться ці товари через митний кордон України, у тому числі при реекспорті товарів.

Інше визначення дається в митному кодексі. Експорт (кінцевий експорт) – це митна система, за якої українські товари можуть вільно переміщатися за межами митної території України без будь-яких зобов'язань щодо повторного імпорту [39].

Експорт включає:

- • товари, вироблені, вирощені або видобуті в країні;
- • Раніше імпортовані та оброблені товари з-за кордону;
- • Товари, що переробляються під митним контролем.

Під імпортом товарів розуміється придбання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України товарів у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від того, чи експортуються ці товари в Україну [37, с. 37]. 94].

Імпорт включає:

- • товари іноземного походження з країни походження або посередників;
- • Товари, які переробляються під митним контролем.

Україна веде імпортно-експортний бізнес з багатьма країнами Європи, Австралії, Америки, Азії, Африки та Співдружності Незалежних Держав. Зокрема, основними торговельними партнерами України у 2020 році є

Європейський Союз, Росія, Індія, Туреччина, Єгипет, Китай, Іран, Білорусь, Ізраїль та США (рис. 2.4).

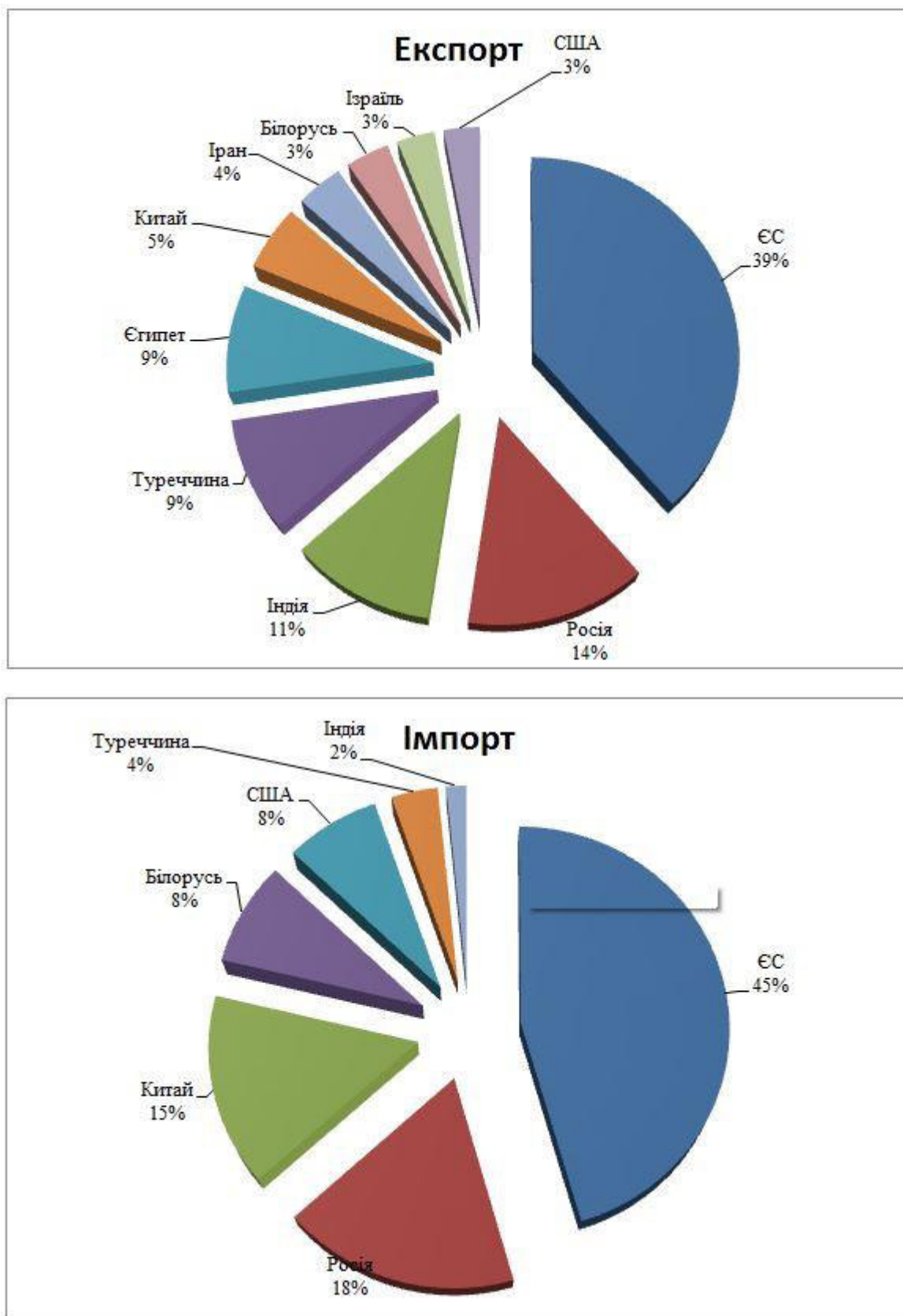

Рис. 2.4. Основні торговельні партнери України у 2020 році, % [24]

ЄС – найбільший торговельний партнер України. Питома вага у зовнішньоторговельному обороті товарів України у 2020 році – 40%. Зовнішньоторговельний оборот товарів з країнами ЄС за 2020 рік зменшився на 7,2% (або на \$3,3 млрд.) у порівнянні з попереднім роком. Експорт товарів до країн ЄС склав \$18,6 млрд. і скоротився на 10,3% (або на \$2,2 млрд.). Це можна пояснити змінами позицій окремих регіонів в міжнародному поділі праці, географічною переорієнтацією українських виробників, російською агресією тощо. Географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС можна розглянути в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2020 році [24]

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол. США	у % до 2019	тис. дол. США	у % до 2019	
<u>Австрія</u>	579988,3	96,9	559737,2	85,2	20251,1
<u>Бельгія</u>	560930,3	82,4	526390,3	95,8	34540,0
<u>Болгарія</u>	666851,9	106,2	734243,8	95,4	-67391,9
<u>Велика Британія</u>	511502,7	106,1	289909,3	63,1	221593,4
<u>Греція</u>	178809,9	65,2	317007,7	101,7	-138197,8
<u>Данія</u>	216888,6	85,2	220915,4	80,6	-4026,8
<u>Естонія</u>	109748,0	78,5	177570,2	123,0	-67822,2
<u>Ірландія</u>	94365,8	61,6	209304,8	123,4	-114939,0
<u>Іспанія</u>	1250213,7	83,3	735137,4	87,1	515076,3
<u>Італія</u>	1928906,3	79,7	2128733,9	102,6	-199827,6
<u>Кіпр</u>	31820,8	73,9	19005,6	82,0	12815,2
<u>Латвія</u>	229426,4	76,5	158959,8	95,5	70466,6
<u>Литва</u>	431448,5	105,0	813405,6	71,1	-381957,1
<u>Люксембург</u>	17423,1	86,3	17117,1	32,2	306,0
<u>Мальта</u>	8851,6	21,4	14056,2	269,3	-5204,6
<u>Нідерланди</u>	1802205,9	97,5	750840,0	98,1	1051365,9
<u>Німеччина</u>	2071739,4	86,9	5339677,7	89,2	-3267938,3
<u>Польща</u>	3272683,1	99,3	4140911,8	100,8	-868228,7
<u>Португалія</u>	233971,3	82,9	68191,1	91,2	165780,2
<u>Румунія</u>	1080954,2	107,5	682434,6	105,7	398519,6
<u>Словацьчина</u>	446759,5	63,0	1143401,5	175,4	-696642,0
<u>Словенія</u>	40280,9	103,4	253442,4	103,4	-213161,5
<u>Угорщина</u>	1263810,4	80,9	1399536,4	111,9	-135726,0
<u>Фінляндія</u>	54540,1	118,1	249228,5	90,5	-194688,4
<u>Франція</u>	592395,2	99,3	1467709,5	88,8	-875314,3
<u>Хорватія</u>	29593,1	79,6	52845,2	100,6	-23252,1
<u>Чехія</u>	826278,3	89,7	961721,3	82,5	-135443,0
<u>Швеція</u>	72522,5	94,1	428096,8	87,5	-355574,3

За даними Державної служби статистики, починаючи з 2016 до 2020 року імпорт завжди перевищував експорт. Обсяги зовнішньої торгівлі до 2019 року стабільно зростали. Однак у 2020 році відбулося значне скорочення імпорту (10,6%), хоча експорт скоротився за рік всього на 1,7%. Динаміку зміни експорту та імпорту товарів за період 2016 – 2020рр. мала наступний вигляд (рис. 2.5).

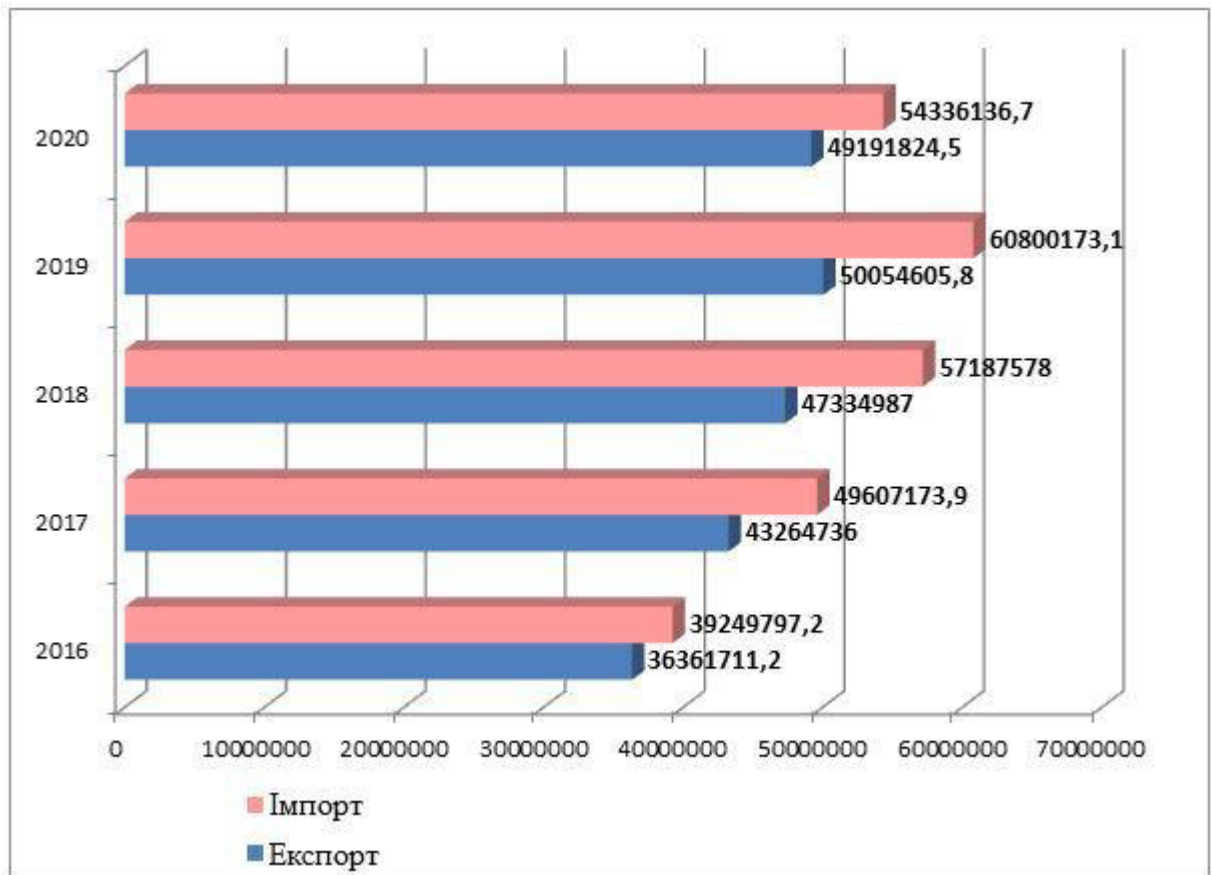

Рис. 2.5. Показники імпорту та експорту за 2016-2020 рр. (млрд. \$) [24]

Найвищі показники експорту та імпорту за останні 5 років були зареєстровані у 2019 році. Обсяг експорту становив 50,0 млрд. дол. США, а імпорту – 60,8 млн. дол. США. Сальдо протягом всього досліджуваного періоду залишалося від’ємним.

Сучасні механізми впливу на імпорт і експорт передбачають комплекс взаємодоповнюючих тарифних і нетарифних заходів, які постійно змінюються під впливом розвитку продуктивності та інтересів виробників і споживачів. Використання цих двох методів відповідає глобальним конвенціям. За допомогою митно-тарифного нагляду більшість країн світу не лише вирішили

проблему захисту власних виробників та поповнення державного бюджету, а й вирішили проблему економічної безпеки.

Методи митно-тарифного нагляду (імпортні та експортні тарифи) історично є першими інструментами протекціонізму та зовнішньоторговельного нагляду. Вони займають ключове місце в національній системі нагляду за імпортом та експортом.

Знижуючи або підвищуючи тарифи, країна завжди знаходиться в небезпеці: в першому випадку імпортні товари перенасичують внутрішній ринок, що призведе до скорочення внутрішнього виробництва таких товарів, у другому випадку – країна потрапляє в міжнародний економічний глухий кут. є ізольованим.

Іншим методом, який використовується в Україні для управління імпортно-експортним бізнесом, є нетарифні обмеження, які включають два види заходів:

- • Перші групи – заходи, спрямовані на конкретне обмеження імпортно-експортного бізнесу, і їх мета – захист і регулювання розвитку секторів економіки країни;
- • Група 2 – Заходи, спрямовані на стимулювання експорту [17, с. 590].

Застосування спеціальних заходів захисту регулюється правилами СОТ. Відповідно до «Надзвичайної ситуації імпорту певних товарів» у статті XIX ГАТТ 1994 року країни-імпортери мають можливість захистити себе та інтереси вітчизняних виробників шляхом впровадження захисних заходів щодо окремих видів товарів після визначення кількості імпорту. Значне збільшення. Збільшення імпорту пов'язане з непередбаченими обставинами, які завдали або можуть завдати серйозної шкоди вітчизняним виробникам аналогічної продукції або продукції, яка безпосередньо конкурує з такою продукцією. [15].

Одним із основних правил застосування захисних заходів є те, що всі вони можуть мати форму тарифів, які можуть бути підвищені вище встановленого відповідного рівня, або вони можуть мати форму кількісних обмежень. У випадках, коли збільшення імпорту створює загрозу серйозної шкоди вітчизняним виробникам, уряд може використати захисні заходи, щоб

створити додатковий час для адаптації внутрішнього виробництва такої продукції до нових конкурентних умов.

Одним із заходів, спрямованих на захист вітчизняних виробників, є спеціальні види тарифів – антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні тарифи. Основною метою захисних тарифів є усунення недобросовісної конкуренції та недобросовісної торгової практики.

Ці тарифи призначені не для регулювання загальної структури імпорту та експорту, а для компенсації специфічних обставин «нечесної» конкуренції у зовнішній торгівлі. Оскільки ця недобросовісна конкуренція в більшості випадків є занадто низькою ціною на імпорт, що негативно впливає на механізм ціноутворення внутрішнього ринку, захисна функція спеціальних тарифів реалізується шляхом компенсації різниці між звичайною ціною продукту та ціною товару. недорогої продукції. Крім того, ціна товарів, що ввозяться на митну територію країни, вважається нижчою за їх звичайну вартість, якщо:

- • Подібні товари для споживання в країнах-експортерах зазвичай продаються за нижчими цінами;
- • У разі відсутності такої ціни, якщо ціна імпортованих товарів нижча за найвищу ціну, яка зазвичай встановлюється на аналогічні товари, що експортуються до будь-якої третьої країни, або нижча за виробничу вартість товару в країні походження, розрахунок загальні витрати на продаж і прибуток.

Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні мита можна визначити як додаткові імпорتنі мита, що сплачуються незалежно від інших податків (включаючи мита та збори). Наслідки цих гарантій можна порівняти з ефектами імпорتنих тарифів, тобто вони підвищують цінову конкурентоспроможність вітчизняних виробників на внутрішньому ринку, збільшують бюджетні платежі (хоч і не завжди), але збільшують імпортні витрати внутрішніх споживачів. Розглянемо можливі наслідки та їх причини більш детально.

Проте, порівняно з імпортними тарифами, наслідки антидемпінгових заходів мають свої особливості. Зокрема, антидемпінгові мита поширюються не на всі джерела імпорту, що збільшує можливість збільшення імпорту з інших

країн та зменшення імпорту з країн, де застосовуються ці заходи. Іншими словами, введення антидемпінгових мит не може призвести до істотного скорочення імпортової продукції на ринку.

Держава вживає компенсаційні заходи захисту, щоб мати свою особливість. Теоретично сума компенсаційного мита повинна точно відповідати негативному впливу субсидії країни-експортера. На практиці цього не завжди легко досягти. Тому компенсаційні заходи не можуть повністю захистити вітчизняних виробників від конкуренції з боку імпортової продукції. Якщо імпортовані товари отримують вигоду від незаконних субсидій (субсидії вважаються специфічними, тобто незаконними, коли відповідні національні установи або їх діюче законодавство надають субсидії лише певним конкретним особам, імпорту товарів буде вважатися протидіючим. Обмеження субсидій заходи) підприємства).

Наслідками експортних субсидій є:

- Для експортерів субсидії означають додаткові витрати державного бюджету, а експортери завжди отримують вигоду від субсидій. Оскільки фінансування товарів, що продаються іноземними покупцями, нижче за фактичну собівартість виробництва країни-експортера, економіка країни на одиницю товару зазнає чистих збитків. Однак втрати на одиницю товару
Може бути компенсований іншими факторами (збільшення виробництва);
- Для імпортерів – аналогічно демпінговому імпорту. Надання експортних субсидій створює можливості для споживачів отримувати товари за нижчими цінами, а споживачі отримують вигоду від перевезення товарів одночасно
Втрати через посилення конкуренції і змушені скорочувати виробництво.
Вигоди номінальних споживачів будуть більшими, ніж втрати виробників.
Надання внутрішніх субсидій призвело до заміщення імпортованих товарів, вироблених у центральній частині країни. Економічний ефект такий самий, як і при використанні тарифів чи імпортованих квот, а економічні витрати обмежуються рівномірним розподілом між усіма споживачами та виробниками, оскільки субсидії фінансуються з державного бюджету [37, с. 37].

Отже, можна зробити висновок, що застосування спеціальних видів тарифів є одним із способів впливу на обсяг імпортно-експортних операцій. Запровадження антидемпінгових, компенсаційних мит та спеціальних тарифів може призвести до зростання цін на імпортні товари, що призведе до зниження їх цінової конкурентоспроможності щодо вітчизняних товарів на внутрішньому ринку та збільшення доходів державного бюджету. Законодавство визначає обсяг та обмеження спеціальних видів тарифів, без яких природний потік зовнішньої торгівлі може бути змінений.

Висновки до 2 розділу

1. Аналізуючи прийняття до бюджету спеціальних податків, можна зробити висновок, що ці податки мають незначне фінансове значення для державного бюджету. Їхня частка податків дуже мала. Це пояснюється тим, що спеціальні види тарифів є захисними, а не фіскальними.

2. Україна активно вживає протекціоністських заходів для регулювання зовнішньоекономічної діяльності, і зовнішньоекономічна діяльність відіграє важливу роль в економіці. Ці методи покликані відкрито і законно регулювати потік імпортних товарів і послуг і стимулювати виробництво експортно-орієнтованих товарів вітчизняними виробниками.

3. Сучасний механізм впливу на імпортно-експортний бізнес передбачає комплекс взаємодоповнюючих тарифних і нетарифних заходів, які постійно змінюються під впливом розвитку продуктивності та інтересів виробників і споживачів. Одним із заходів, спрямованих на захист вітчизняних виробників, є спеціальні види тарифів – антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні тарифи. Основною метою захисних тарифів є усунення недобросовісної конкуренції та недобросовісної торгової практики.

Ці тарифи призначені не для регулювання загальної структури імпорту та експорту, а для компенсації специфічних обставин «нечесної» конкуренції у зовнішній торгівлі.

4. Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні тарифи можна визначити як додаткові імпортні тарифи, що сплачуються незалежно від інших податків (включаючи тарифи та збори). Наслідки цих захисних заходів можна порівняти з ефектами імпортних тарифів, тобто вони підвищують ціни на імпортні товари, що, в свою чергу, підвищує цінову конкурентоспроможність вітчизняних виробників на внутрішньому ринку, збільшує бюджетну оплату, але збільшує вартість імпорту Внутрішні споживачі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНО-ТАРИФНИХ ЗАХОДІВ

3.1 Закордонний досвід митно-тарифного регулювання

Митна політика України спрощена до необхідності забезпечення її одноманітності на всій території, координації зусиль усіх митних органів щодо реалізації її пріоритетів, удосконалення нормативно-правової бази та тісної співпраці з митними органами інших країн. В умовах ринкової економіки держава гарантує національну безпеку та захищає національні інтереси шляхом регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Практично всі країни світу здійснюють діяльність національних установ по нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю, але масштаби, форми і методи, конкретні цілі та завдання визначаються кожною країною відповідно до її масштабів і національних умов. Сучасний світ, зовнішня та внутрішня політика.

Наприклад, зовнішня торгівля є однією з найбільш динамічних галузей економіки Німеччини і є стимулюючим фактором її економічного зростання. Зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини є найважливішим експортером та імпортером у світі. Надійна система фінансування та страхування зовнішньоекономічної діяльності допоможе стимулювати німецький експорт. Крім того, з метою сприяння зовнішньоекономічній діяльності німецькі компанії брали участь у закордонних виставках і ярмарках та отримували фінансову підтримку від держави, таким чином розпочавши близько 20% усього німецького експорту та розширивши мережу німецьких іноземних торгових палат [40] .

Висока конкурентоспроможність німецької промисловості на світовому ринку, як правило, забезпечується її перевагами в нецінових параметрах,

особливо за якістю продукції та технічним рівнем, зразковим сервісом, суворим дотриманням термінів поставки.

Країна є одним з найбільших експортерів капіталу в світі. Німецькі компанії займають третє місце в міжнародному рейтингу закордонних інвестицій ОЕСР. У 1952 р. Німеччина офіційно дозволила вивіз капіталу. Протилежною тенденцією є динаміка прямих інвестицій. За останні роки прямі іноземні інвестиції німецьких компаній становили від 25% до 35% загального обсягу іноземних інвестицій, а іноземні інвестиції в економіку Німеччини також не перевищують 5%. Її основними інвесторами в Німеччині є кредитні установи, інвестиційні та страхові компанії. У обробній промисловості найбільшою інвестиційною діяльністю є хімічна промисловість та автомобільна промисловість. Уряд Німеччини гарантує прямі інвестиції німецьких компаній за кордон, розширюючи тим самим їхнє розширення на світовому ринку. [41].

В умовах коригування французької економічної структури все більшого значення набувають зовнішньоекономічні зв'язки, особливо зовнішня торгівля, яка є однією з найбільш динамічних галузей і основною формою участі у світовій економічній системі. Деякий час французький уряд підвищував протекціоністські тарифи. В основному там імпорتنі товари. Відставання експорту в 1,6 рази пов'язане з вільним розвитком економіки. Франція зіграла роль світового кредитора. До 1870-х років. Капітал перемістився в облігації та акції промислових компаній. З кінця XIX ст. Франція в основному експортує капітал у формі позик, тобто у формі державних позик і цінних паперів [42]. Зростаюча доступність французької економіки відображається у посиленні експортної орієнтації провідних галузей. Експортна квота на виробництво перевищує 36%, вигоду від електротехніки та транспортного машинобудування [43].

За ці роки механізм контролю країни за зовнішньою торгівлею, особливо експортом, зазнав серйозних змін. Норми покликані підвищити конкурентоспроможність французьких товарів, крім стадії реалізації продукції та експортного виробництва, вони також є складними і мають вплив. Значно розширюються методи і засоби державного втручання, що мають вибірковість і

доречність. Крім того, посилюється зв'язок між його основними важелями у сферах кредиту, фінансів та управління. Загалом експорт Франції до інших країн ЄС є переважно вузькоспеціалізованою продукцією, а високоякісне обладнання та споживчі товари в його структурі представлені недостатньо. Країни Європейського Союзу також є основними регіонами для французьких іноземних інвестицій (на них припадає близько 70% іноземних інвестицій). Найбільше французького капіталу вкладено в економіку Німеччини та Великобританії [44].

Розглядаючи національну модель управління зовнішньоекономічною діяльністю Франції, слід зазначити, що її післявоєнне становлення характеризується надзвичайно широкими масштабами ринкової економіки. Регулятори ринку країни традиційно були слабшими, ніж Німеччина, особливо в британській економіці. Це поєднує розроблений Францією економічний механізм з його південноєвропейським варіантом (відносна слабкість національних підприємців, а в суспільному плані їх функції в основному бере на себе держава — наявність впливових лівих політичних сил). У довгостроковій перспективі економічний механізм Франції розвивається в напрямку підвищення можливостей підприємств і перерозподілу відповідних функцій між підприємствами і країною. Однак через суспільство та підприємництво «вихід на ринок» відбувається повільно і непослідовно. Роль держави в економіці все ще надзвичайно сильна, а підприємницька діяльність надмірна.

У Грузії існує єдина митна політика, яка є невід'ємною частиною внутрішньої та зовнішньоекономічної політики держави. Завданнями митної політики Грузії є: захист економічного суверенітету та економічної безпеки країни, стимулювання економічного розвитку, захист внутрішнього ринку. Правовою та організаційною основою реалізації митної політики є Митний кодекс Грузії, який визначає права та обов'язки митних та інших державних органів, фізичних та юридичних осіб щодо нагляду та здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Сьогодні митна політика Грузії розвивається

у напрямку активного міжнародного співробітництва та гармонізації з міжнародно-правовими нормами та практикою.

У Грузії митниця відповідає за митне управління зі статусом правоохоронного органу. До складу митного управління входять центральний апарат, митні управління Аджарської автономної республіки та автономної республіки Абхазія, регіональні митниці, митні станції та митні пункти пропуску. Митний відділ може створювати митні лабораторії, науково-дослідні, навчальні та інші установи для огляду товарів та інших видів досліджень.

Позитивним є те, що митна служба Грузії не є фінансовою установою, але керує ввізними митами відповідно до загальних інструкцій Мінекономрозвитку. Таким чином, Міністерство фінансів Грузії не визначило бюджетні показники для митних органів щодо отримання тарифів. Основною функцією митного органу є не фінансування, а нагляд, який передбачає контроль за структурою внутрішнього товарного ринку та використання протекціоністських заходів на користь вітчизняних виробників. [1].

Після вступу Польщі до Європейського Союзу (1 травня 2004 р.) митна політика перейшла на рівень наднаціональних можливостей, зникла її національність, народилася реформована національна митна система.

Спрямування польської митної політики залежить від адаптації принципів вільної та необмеженої торгівлі ЄС, що є одним із його принципів. Основою вільної торгівлі є три найважливіші елементи [3]:

- -Усунення тарифних бар'єрів (формування митного союзу між державами-членами);
- -Зняти фінансові обмеження;
- -Зняти нетарифні обмеження (кількість і якість).

Основним документом, що регулює інтеграцію Польщі до Європейського Союзу, є Угода про асоціацію (Європейська угода), яка передбачає можливість стати повноправним членом за запитом.

Після вступу до Європейського Союзу Польща відмовилася від права самостійно встановлювати тарифи в торгівлі з іншими країнами і приєдналася до спільної митної зони. У митній сфері найважливішим є зняття нетарифних обмежень (єдиного процесу сертифікації, стандартизації та процедури оплати митної діяльності).

Ми стежимо за процесом інтеграції польської митної політики в умови ЄС.

Загалом митну політику Польщі можна охарактеризувати як «помірний протекціонізм». На початку 1990-х рр. Польща вводить високі мита на промисловість і сільськогосподарську продукцію, щоб підтримати своїх виробників. Польща є членом СОТ з 1995 року, а митна політика країни сформульована відповідно до вимог організації. Тому до 2000 р. ставка податку на промислову продукцію була знижена в середньому на 40%, а ставка податку на сільськогосподарську продукцію – в середньому на 36%. [52].

Після вступу до Європейського Союзу Польща втратила право самостійно визначати тарифну політику та формулювати тарифи, а значна частина зібраних тарифів була перерахована до бюджету ЄС. З моменту вступу Польщі до Європейського Союзу найбільше постраждали компанії легкого харчування та харчових продуктів, нова ставка податку на їхню продукцію була знижена на 6% порівняно з тим, що було до вступу до Європейського Союзу. Це призвело до значного збільшення імпорту взуття та текстилю з Китаю та продуктів харчування зі Східної Європи. Значна лібералізація імпорту призвела до від'ємного сальдо торгівлі в розмірі 3 млрд. дол. Обсяг торгівлі товарами становить 4 мільярди доларів США. США та служба в 2005 році [52].

З метою зменшення втрат, спричинених лібералізацією тарифів, Польща отримала низку преференцій ЄС, а саме:

- 1) Податкові пільги в житловому секторі;
- 2) Забезпечити грошову компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам, виражену у відсотках від середнього рівня дотацій, наданих представникам єдиного європейського аграрного сектору (у перший рік вступу до ЄС вони становлять 55%, у другий рік – 60%, у третьому А-65%) [40].

Необхідність надання пільгового режиму аграрному сектору зумовлена його низьким рівнем розвитку, а отже, недостатньою конкурентоспроможністю на ринку ЄС. Нинішні польські тарифи також визначають преференції для захисту автомобільної та нафтопереробної промисловості. Тарифи на імпорт автомобілів та деяких нафтопродуктів із країн, яким Польща надала статус найбільшого сприяння, все ще на відносно високому рівні [38].

Митна служба США може включати прикордонну охорону США та митну та прикордонну охорону США.

Агентство прикордонної оборони США підпорядковується Міністерству внутрішньої безпеки США і поєднує функції кількох агенцій (установ), таких як Головне митне управління, Бюро імміграції, Бюро контролю за здоров'ям тварин і рослин і прикордонні сили. Основною метою митної та прикордонної охорони є запобігання проникненню терористів та зброї в США. Служба також виконує завдання щодо запобігання ввезенню наркотиків, контрабанди та сільськогосподарських шкідників на митну територію, а також має повноваження щодо затримання розшукуваних злочинців.

Митна та прикордонна служба США є одним з найбільших і найбільш повноцінних органів Міністерства внутрішньої безпеки США, основним завданням якого є запобігання тероризму, регулювання та сприяння міжнародній торгівлі, збір тарифів, захист торговельного законодавства та економічних інтересів США.

Забезпечення безпеки вздовж кордону США вимагає ефективної координації та інтеграції всіх підрозділів бюро. Для досягнення подвійних цілей забезпечення безпеки та спрощення митних процедур вона сформулювала та реалізувала плани щодо прискорення перетину митних кордонів США фізичними особами та товарами в сухопутних портах, аеропортах та морських портах, одночасно сприяючи безпеці світової торгівлі та постачання ланцюги.

Митна та прикордонна служба США використовує багатогранний підхід до правоохоронних органів через управління ризиками за допомогою використання точної інформації, найсучасніших інспекцій, доступних технологій сканування, модернізованих систем обробки вантажів та

міжнародних партнерських програм. Сучасні торгові практики є пріоритетом бюро для забезпечення впровадження передбачуваних та прозорих процедур оформлення вантажів, що ґрунтуються на ризиках.

Важливою частиною митного нагляду США є Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), яка скасовує тарифи, що вводяться на більшість товарних груп, що імпортуються до Канади, Мексики та Сполучених Штатів. Для країн-учасниць угоди (США, Мексика, Канада) НАФТА скасовує тарифи негайно або поступово (від 5 до 10 років для окремих видів товарів). Значна частина тарифу була скасована в 2003 році.

Сполучені Штати використовують тарифи на основі Гармонізованого тарифного розкладу (HTS), в якому брала участь Рада митного співробітництва. Система координації складається з трьох частин: 1) структурований асортимент продукції; 2) загальні правила тлумачення; 3) юридичні висновки.

Ставки імпорتنих тарифів відображаються у двох колонках, у першому – у двох колонках. Перший стовпець – це преференційні тарифи (застосовні до товарів, імпортованих із країн, де пільгові умови діють до США). Другий стовпець показує повні тарифи на товари з режимом найбільшого сприяння. Оскільки режим найбільшого сприяння не вимагає спеціальної угоди, його можна використовувати майже в усіх країнах, крім тих країн (Куба, Лаос, Північна Корея), які передбачені законодавством США. На кінцеві товари застосовуються індивідуальні тарифні ставки, зазначені у другій графі тарифів.

Федеральні закони США висувають ряд вимог до імпортованих товарів для захисту здоров'я та безпеки людей, тварин і рослин, а також для належного застосування митного законодавства. Митні органи США також запобігають імпорту товарів, які порушують авторські права, торгові марки та патенти.

Тому для зовнішньоекономічної основи реформування митної системи України найважливішим є досвід Грузії, яка встановила відкриті та недискримінаційні торговельні відносини з іншими країнами. Вільна торгівля здійснюється на основі низьких тарифів, або ці тарифи та нетарифний контроль зовнішньої торгівлі не застосовуються. Митні процедури імпорту та експорту максимально спрощені та реалізовані з найменшими витратами та часом.

3.2 Роль членства України в СОТ у захисті національних інтересів

Україна приєдналася до Світової організації торгівлі (СОТ) 16 травня 2008 року, фактично приєднавшись до існуючої системи прав та обов'язків, більшість із яких передбачає захист національних виробників. Зберігаючи права на захист своїх виробників, країна пообіцяла робити це відповідно до правил і процедур, встановлених СОТ.

Приєднання до СОТ дає змогу вітчизняним експортерам отримати передбачувану та сприятливу недискримінаційну систему на ринках-членах, а також вирішувати поточні торговельні питання та суперечки двосторонньо та полігонально.

Крім того, зі вступом до СОТ Україна розширила можливості використання інструментів торгового захисту, захисту платіжного балансу, деяких нетарифних заходів, механізмів врегулювання спорів, перегляду рівнів тарифного захисту (відповідних ставок імпорتنих тарифів). Порядок зміни тарифних розкладів.

У рамках переговорного процесу щодо вступу України до СОТ ЄС та США надали Україні статус країни з ринковою економікою, що є важливим позитивним фактором антидемпінгових розслідувань щодо українських товарів.

Після вступу до СОТ кількість обмежувальних заходів (антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних), що вживаються іноземними державами щодо української продукції, зменшено з 40 у 2008 році до 24 на 1 травня 2017 року. [52].

Правова база СОТ надає багато інструментів для захисту інтересів вітчизняних виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках. Отже, заходи захисту внутрішнього ринку включають:

- Тарифні правила;
- Технічний регламент і стандарти;
- Санітарні та фітосанітарні заходи;
- внутрішні податки;

- Охорона інтелектуальної власності;
- Використовувати заходи захисту торгівлі (антидемпінгові, компенсаційні, спеціальні та загальні захисні заходи) тощо. [60, с. 26].

Забезпечити захист зовнішніх ринків шляхом використання системи врегулювання спорів СОТ:

- Подати скаргу;
- Ініціювати розслідування щодо захисних заходів інших членів СОТ проти вітчизняних виробників;
- Ініціювати двосторонні та багатосторонні консультації;
- Уряд бере участь у переговорному процесі в рамках СОТ щодо формулювання нових правил і правил СОТ.

У контексті покращення участі України у Світовій організації торгівлі проаналізуємо деякі з найбільш актуальних для нашої країни питань.

Тому найпоширенішим механізмом захисту вітчизняних виробників на внутрішньому ринку є модифікація (у бік підвищення) захисного податку на імпорту продукцію. Основний принцип зміни тарифних поступок полягає в тому, що під час переговорів щодо змін відповідних тарифних ставок, визначених у графіку тарифних зобов'язань, зацікавлені сторони повинні прагнути піти на компенсаційні поступки щодо інших товарів, щоб підтримувати загальний рівень взаємної вигоди. Члени СОТ, які мають намір змінити або відкликати поступки, повинні вести переговори зі сторонами, які мають пріоритет у переговорах і мають значні інтереси в поступках.

Надзвичайні заходи для захисту внутрішнього ринку є ще одним відносно простим і широким методом захисту, який країни часто використовують. Згідно з офіційною статистикою на сайті СОТ з 1995 року по 30 серпня 2019 року члени СОТ вжили наступних заходів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Заходи, що були застосовані членами СОТ за період 1995-

30.08.2019рр.

Вид	Розслідування	Заходи
Антидемпінгові	5132	3316
Компенсаційні	431	225
Спеціальні	318	154

**складено автором за даними [52].*

З таблиці 3.2 видно, що антидемпінгові мита є найпоширенішим механізмом екстреного захисту в СОТ. Загалом з 1995 по 2019 роки було розпочато 5132 антидемпінгових розслідування. Однак такі розслідування не завжди закінчуються введенням антидемпінгових мит. З антидемпінгових розслідувань, розпочатих протягом цього періоду, лише 3316 (65%) були завершені відповідними заходами.

Компенсаційні заходи також застосовуються до членів СОТ. За даними Комітету із субсидій та компенсаційних заходів, останніх набагато менше, ніж антидемпінгових заходів. З 1995 по 2019 рік члени СОТ ініціювали загалом 431 компенсаційне розслідування та вжили 225 заходів.

Застосування захисних заходів має на меті створення умов добросовісної конкуренції для всіх видів товарів на внутрішньому ринку, незалежно від країни-імпортера. При цьому проактивне впровадження захисних заходів часто є результатом політичного лобіювання, тому ставлення торгових партнерів до таких заходів неоднозначне. Щоб уникнути негативної реакції з боку міжнародного співтовариства, країна-спонсор має принаймні отримати необхідні докази, щоб переконати своїх торгових партнерів у відсутності недобросовісної конкуренції.

Як новий член СОТ, Україні необхідно вчитися на досвіді розвинутих країн і на цій основі створювати відповідне інституційне середовище, накопичувати власний досвід застосування заходів захисту від надзвичайних ситуацій. У поєднанні з активною політикою стимулювання вітчизняних виробників захисні заходи створили умови для ефективного імпортозаміщення на відповідних товарних ринках та покращили торговельний баланс країни.

Захист внутрішнього ринку забезпечується певними угодами СОТ, які, з одного боку, містять обмеження щодо їх використання, а з іншого — дають країнам правильне розуміння цих угод і надають достатні інструменти для реалізації своїх можливостей. Разом з тим, вагомі докази демпінгу та несправедливих субсидій означають, що необхідно втрутитися в розслідування авторитетних експертних висновків (у тому числі ціни на внутрішньому ринку країни-експортера, згідно з цією думкою, фактично демпінг), а також як митна статистика за окремими кодами. При цьому більшість країн платять за цю інформацію, тому українські компанії, які страждають від демпінгу, субсидій та зростання імпорту, часто скаржаться на брак коштів.

Законодавча база СОТ чітко передбачає початок розслідування. Згідно зі статтею 5.1 (5.1) Угоди ГАТТ 1994 року (Антидемпінгова угода), зокрема, антидемпінгові розслідування можуть бути подані безпосередньо або представлені вітчизняними промисловими підприємствами через письмові подання. Пункт 5.5 статті 5 передбачає, що уряд повинен уникати активного початку антидемпінгових розслідувань. Чинне законодавство України не дозволяє уряду ініціювати антидемпінгові розслідування і надає таке право національним виробникам, їх представникам та профспілкам національних виробників.

Оскільки вітчизняні виробники часто не можуть отримати зовнішньоторговельну інформацію або потребують спеціально підготовленого персоналу, а вітчизняним виробникам цієї інформації не вистачає, висока ймовірність відсутності скарг, тому висока ймовірність початку антидемпінгових розслідувань.

Проте слід зазначити, що будь-яке порушення існуючих зобов'язань щодо розслідування чи перегляду ґрунтується на вимогах цих законів та угод СОТ, зокрема на процедурах, які ґрунтуються на переліку інформації, що міститься під час розслідування скарг. На підставі інформації, що міститься в скарзі (декларації), наявні докази визнаються достатніми і тому може бути проведено розслідування. Недотримання цих вимог може призвести до того, що весь процес розслідування та його результати будуть незаконними, що, у свою

чергу, може змусити інші країни, включаючи відповідні агенції СОТ, подати позови проти України. Крім того, інші члени СОТ можуть також вживати відповідних дій в інших сферах.

Слід зазначити, що низький рівень диверсифікації експорту товарів робить Україну дуже вразливою до можливих санкцій. Тому переваги від захисту окремих товарних позицій можуть бути незначними (або навіть незначними) порівняно з втратою всієї економіки.

Для України, як країни, що сильно залежить від експорту, більш перспективною є політика не обмеження імпорту, що призведе до дій у відповідь проти внутрішнього експорту, а просування товарів і послуг на інших ринках та захист своїх інтересів на цих ринках. просити інших членів СОТ зняти незаконні обмеження на товари та послуги, що виробляються в Україні.

Захист вітчизняних товаровиробників може здійснюватися на основі активної участі в установах, створених СОТ. Комітет СОТ з технічних бар'єрів у торгівлі (ТБТ) консулює членів з будь-яких питань, пов'язаних з функціонуванням Угоди ТБТ або її цілями. Приблизно одна третина засідань комітету ТБТ була зосереджена на конкретних торгових питаннях, з якими стикаються члени СОТ, особливо технічним регламентам, стандартам і процедурам оцінки відповідності, які використовуються членами СОТ. Найпоширенішими проблемами є надання більш детальної інформації та роз'яснень щодо діяльності, що розглядається Комітетом ТБТ, а також встановлення непотрібних торговельних бар'єрів.

Більшість гарантій, які обговорюються Комітетом ТБТ, впроваджуються членами СОТ для забезпечення здоров'я, безпеки життя, захисту та інформації споживачів, безпеки харчових продуктів, справедливої торгівлі, сприяння торгівлі та захисту навколишнього середовища.

Крім технічних бар'єрів, члени СОТ також використовують санітарні та фітосанітарні стандарти для обмеження імпорту. Відповідно до "Угоди про впровадження санітарних і фітосанітарних заходів", країни СОТ мають право впроваджувати такі заходи з наукових і розумних причин для захисту життя або здоров'я людей, тварин або рослин, і не повинні спричиняти необґрунтовану

дискримінацію або маскування. форми торгівлі.ліміт. Однак на практиці країни часто зловживають ТБТ.

Україна також може використовувати механізм вирішення спорів СОТ для захисту своїх зовнішніх ринків. Зокрема, існує два шляхи вирішення цієї проблеми. Перший передбачає переговори: члени СОТ повинні домовитися про правила торгівлі, прийнятні для всіх. Другий — вирішувати суперечки за допомогою механізму, який визначає, чи діють країни відповідно до раніше узгоджених правил.

З 1995 по 2017 рік до СОТ було передано 512 спорів. Була сформована експертна група для розгляду менше половини спорів. Багато суперечок вирішуються шляхом переговорів між двома сторонами і ще не досягли стадії обговорення експертною групою. У більш ніж 90% випадків відповідач виконував рішення Органу з врегулювання спорів СОТ, а менше ніж у 4% випадків позивач накладав санкції.

Україна почала використовувати механізм вирішення спорів СОТ у 2010 році для реагування на дискримінаційні заходи з боку торгових партнерів. Крім того, Україна часто бере участь у суперечках як третя сторона і має значний інтерес у цій справі, щоб висловити свою думку щодо системних питань торгівлі.

Останніми роками Україна активно готується та скаржиться в СОТ на непослідовності та заходи, які вживає Російська Федерація, які порушують правила СОТ. Зокрема, було подано два консультаційні запити щодо обмежень на імпорт залізничних вантажів та обмежень на транзит.

Отже, на основі аналізу захисних заходів, які впроваджує СОТ, можна стверджувати, що існуюча практика представлення національних інтересів українських виробників у СОТ не відповідає потребам національної економіки як зовнішньоекономічного носія. У майбутньому, якщо Україна суттєво не підвищить ефективність представництва національних інтересів у СОТ, можна очікувати низку негативних наслідків.

Ефективне застосування таких інструментів СОТ, як «надзвичайні заходи», вимагає створення відповідного інституційного середовища. Досвід,

набутий членами СОТ у використанні таких запобіжних заходів, мінімізує ризики непередбачуваних санкцій і репресій з боку торгових партнерів. У цьому контексті для особливого випадку, коли Мінекономрозвитку і торгівлі має право ініціювати антидемпінгові розслідування, не чекаючи скарг вітчизняних виробників, видається доцільним сформулювати та імплементувати відповідні нормативні акти в законодавстві.

Висновки до 3 розділу

1. Незважаючи на існування глобальної правової бази для запобігання надмірному чи несправедливому імпорту товарів, в Україні в останні роки бракувало ефективних механізмів захисту, що створило сприятливу основу для виникнення ризиків міжнародної торгівлі.

2. Засобами захисту внутрішнього ринку СОТ є: тарифний нагляд, технічні регламенти та стандарти, санітарні та фітосанітарні заходи, внутрішнє оподаткування, захист інтелектуальної власності, використання інструментів торгового захисту (антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних та загальних). заходи захисту).

3. Торгівля була і залишатиметься двигуном економічного розвитку соціально-економічної системи. Суттєві зміни геополітичного ландшафту, зміцнення економічних відносин між країнами, нові форми та методи ефективного співробітництва між економічними учасниками економічної рецесії, розширення політичної та економічної інтеграції – визначають ключові фактори економічного та економічного розвитку країни. соціальна конкурентоспроможність Економічний успіх країни. Майбутня світова економічна система. У цих процесах ключову роль має відігравати ринковий механізм, що регулює економічні відносини, в якому домінуюче положення посідають інструменти торгівлі. Отже, носієм трансформації ЗМ митного нагляду має стати підвищення ефективності інструментів тарифного та нетарифного нагляду, а також удосконалення митних процедур для досягнення економічних та соціальних ефектів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження дозволило нам зробити такі висновки:

1. Державне регулювання зовнішньої торгівлі здійснюється з використання таких економічних важелів як тарифне та нетарифне регулювання, точніше оптимальне їх поєднання з врахуванням вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності займає одне із пріоритетних місць у державному регулюванні економіки країни. Головна мета цього регулювання полягає у ретельному аналізі зовнішньоекономічної діяльності країни і сприянні розвитку торговельних відносин з іншими учасниками міжнародної торгівлі, підтримання власного товаровиробника, стимулювання експорту та захист внутрішнього товарного ринку.

Одним із основних інструментів, що регулює зовнішньоекономічну діяльність держави є мито. Значний регулюючий потенціал мита проявляється у різноманітності його видів, що забезпечує високий рівень маневреності митно-тарифного оподаткування. Зокрема, для захисту національного товаровиробника від випадків недобросовісної конкуренції, Україна застосовує антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні види мита.

2. Дослідження ретроспективи особливих видів мита дозволило зробити висновок, що саме вступ України до СОТ сприяв удосконаленню здійснення нетарифного регулювання завдяки внесенню змін до законодавства та приведенню його до вимог СОТ. Лише після вступу в СОТ Україна змогла відстоювати свої інтереси на зовнішніх ринках, застосовувати заходи у відповідь на дискримінаційні дії збоку інших країн, а також захищати внутрішній ринок від спроб нечесної конкуренції.

3. Здійснивши аналіз податкових надходжень до бюджету та надходжень від особливих видів мита, можна зробити висновок, що антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні види мита не мають значного фіскального впливу на бюджет України. Це пояснюється тим, що особливі види мита є більшою мірою протекційними, а не фіскальними.

4. Політика держави, що спрямована на захист вітчизняної економіки від іноземної конкуренції називається протекціоністською політикою. Протекціонізм є більш привабливим для країн, оскільки протекційні заходи мають негайний позитивний ефект, а їх негативні наслідки носять прихований характер та виявляються не відразу.

Проведений аналіз основних видів протекціоністських заходів та їх практичне застосування в Україні, дало змогу впевнено трактувати, що Україна, як країна із перехідною економікою, активно вдається до застосування протекціоністських заходів, у першу чергу з метою захисту внутрішнього ринку від імпорту висококонкурентної іноземної продукції, а також для стимулювання експорту вітчизняної продукції.

5. Сучасний механізм впливу на експортно-імпортні операції передбачає комплекс взаємодоповнюючих тарифних та нетарифних заходів, які постійно змінюються під впливом розвитку виробничих сил та інтересів виробників і споживачів. Одними із заходів, що спрямовані на захист національних товаровиробників є особливі види мита – антидемпінгове, компенсаційне та спеціальне. Головне призначення захисних видів мита полягає у скасуванні недобросовісної конкуренції та несправедливої торговельної практики. Тому вказані мита покликані не регулювати загальну структуру імпорту та експорту, а компенсувати конкретні випадки «нечесної» конкуренції у сфері зовнішньої торгівлі.

Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні види мита можна визначити, як додаткові імпортні мита, які сплачуються незалежно від інших податків, в тому числі мита та митних зборів. Наслідки цих захисних заходів можна порівняти з наслідками запровадження тарифу на імпорт, тобто вони підвищують ціну на імпортний товар, що в свою чергу підвищує цінову конкурентоспроможність вітчизняних виробників на внутрішньому ринку, сприяють збільшенню платежів до бюджету, але підвищують вартість імпорту для вітчизняних споживачів.

6. Для усунення вище вказаних проблем та подальшого ефективного застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних розслідувань були запропоновані такі шляхи їх вирішення:

- внести зміни в наявні законодавчі акти відповідно до критерій та вимог СОТ;
- активно вивчати практику застосування захисних заходів на прикладі країн-членів СОТ та застосовувати набутий досвід в Україні;
- покращити умови доступу вітчизняних товаровиробників до сучасних інформативних джерел, присвячених практиці торговельного захисту;
- удосконалити процедури висвітлення неконфіденційної інформації про торговельні захисні інструменти відповідно до діючих інформаційних систем, що функціонують у ЄС та країнах-членах Співтовариства;
- долучитися до активної участі у засіданнях Комітету з технічних бар'єрів в торгівлі на постійній основі;
- опрацювати питання відкриття спеціалізованого представництва України при Секретаріаті СОТ для оперативної роботи з питань захисту національних інтересів щодо доступу української продукції на ринки країн-членів СОТ.

Сукупність цих реформ дасть змогу забезпечити безпеку національних інтересів у митній сфері та сприятиме процесу євроінтеграції, підвищенню конкурентоспроможності економіки України та її позицій у світовому рейтингу ведення бізнесу завдяки створенню сприятливіших умов для міжнародної торгівлі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Agreement on Trade Facilitation WTO. Ministerial Decision of 7 December 2013. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/desci36_e.htm/ (дата звернення: 15.11.2021).
2. Doing Business. Оценка бизнес регулирования. URL: <http://russian.doingbusiness.org/custom-query> (дата звернення: 14.11.2021).
3. Dur A., Vaccini L., Elsig M. The Design of International Trade Agreements: Introducing a New Database. *Review of International Organizations*. Vol. 9(3). 2014. P. 353-375.
4. Excise duties in Germany URL: <http://www.cfe-eutax.org/taxation/excise-duties/germany> (дата звернення: 15.11.2021).
5. Excise tax in the United States. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Excise_tax_in_the_United_States (дата звернення: 05.11.2021).
6. Ukraine. U.S. Agency for International Development – USAID. URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine> (дата звернення: 01.12.2021).
7. Бережнюк І.І., Коляда С.П. Спрощення процедур міжнародної торгівлі в контексті забезпечення національної економічної безпеки у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 4. С. 104-108.
8. Бидик, А. Г. Особливі види мита як інструмент державної непротекціоністської політики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. Випуск №18. Серпень 2017 р. 15 с.
9. Бондаренко Є.П. Фіскально-контролюючі особливості діяльності митних органів. *Наукове фахове видання «Світ фінансів»*. 2021. №1 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1430>

10. Бондаренко, Є. П. Оцінка інструментів митного регулювання та їх вплив на стан лібералізації зовнішньої торгівлі. *Інноваційна економіка*. 2014. № 5. С. 230-235.
11. Василик О. Д. Податкова система України. Навч. Посіб. К.: Поліграфкнига. 2014. 478 с.
12. Васильєв Є. О. Правове регулювання зовнішньої торгівлі в Україні на шляху до світового ринку. *Форум права*. 2016. № 4. С. 18-25.
13. Вишняков О. К. Правове забезпечення зовнішньоекономічної інтеграції України: монографія. Одеса: Юридична література. 2014. 286 с.
14. Владимиров К.Н., Бардачова В.Ю. Митне регулювання: навчальний посібник. 2-ге вид. Херсон: Олді- плюс. 2012. 336 с.
15. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) 1994р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_264 (дата звернення: 04.11.2021).
16. Георгіаді Н. Г., Князь С. В. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Львів: Видавництво НУ "Львівська політехніка". 2015. 196 с.
17. Голубєва В. О. Нетарифні заходи та регулювання зовнішньоторговельної діяльності. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. Зб. наук. пр. 2015 вип. 22. с. 589-596.
18. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури. 2005. 467 с.
19. Гужва І. Ю. Кращі світові практики застосування інструментів торговельного захисту: висновки та пропозиції для України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 5-6. С. 4-17.
20. Гуцул, І. Фіскальні ефекти та цінові наслідки справляння мита. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 2. С. 108-117.
21. Дем'янюк О. Б. Спеціальні заходи у захисті національного товаровиробника на внутрішньому ринку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 8(1). С. 164-169.
22. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2021).

23. Державна митна служба України. URL: <http://www.customs.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2021).
24. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2021).
25. Жмурко Н.В., Купровська Л.Р. Мито в системі регулювання зовнішньоекономічних відносин України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 1. с. 114–117.
26. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 року № 330-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/330-14> (дата звернення: 01.11.2021).
27. Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22 грудня 1998 року № 331-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/331-14> (дата звернення: 01.11.2021).
28. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 року № 332-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/332-14> (дата звернення: 01.11.2021).
29. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 01.11.2021).
30. Закон України «Про Митний тариф України» від 19.09.2013 № 584-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-18> (дата звернення: 01.11.2021)
31. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон: монографія. / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. Київ: Центр учбової літератури. 2016. 240 с.
32. Концептуальні засади стратегії економічного протекціонізму / Я. Жаліло, А. Сменковський. *Стратегічна панорама*. 2016. N1/2. С. 104-113.
33. Литвин Я.А. Непряме оподаткування в Україні: Сучасний стан та напрями вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 11. С. 728–733.

34. Луцик А.І., Гуцул І.А. Прагматика використання митного інструментарію регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах участі економіки України в світовому господарстві. *Вісник Одеського національного університету*. Сер. Економіка. 2014. Т. 19, вип. 2/5. С. 182-185.

35. Махінова, Анжела. Світ за доби протекціонізму. Чи готова Україна до нових умов? URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/05/10/7065501/> (дата звернення: 12.11.2021)

36. Митна енциклопедія: У двох томах. Редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ПП Мельник А.А. 2013. Т.2. 536 с.

37. Митна справа: підруч. / [А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк та ін.]; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ». 2014. 540 с.

38. Митне регулювання та міжнародна торгівля. URL: <http://www.eu.com/ua/uk/services/tax/customs-and-international-trade> (дата звернення: 12.11.2021).

39. Митний Кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 14.11.2021).

40. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 04.12.2021).

41. Панфілова О. Є. Правова природа захисних заходів у зовнішній торгівлі та особливості їх застосування. *Митна справа*. 2011. № 5. С. 39–45.

42. Панфілова О. Є. Процедура застосування спеціальних захисних заходів у США. *Митна справа*. 2015. № 5(1). С. 108-114.

43. Переваги членства у Світовій Організації Торгівлі для України. Міністерство економічного розвитку і торгівлі. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents> (дата звернення: 04.12.2021).

44. Пісьмаченко Л. М. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі. *Економіка та держава*. 2016. № 12. С. 49–52.

45. Податковий Кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.11.2021).

46. Покрещук О. О. Правове регулювання міжнародної торгівлі у контексті норм і пра-вил ГАТТ/СОТ: монографія. К.: Зовнішня торгівля. 2003. 511 с.
47. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2017 рік від 28.12.2016 № 1009. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1009-2016-%D0%BF> (дата звернення: 04.12.2021).
48. Протекціонізм та вільна торгівля у митній політиці України. *Академія митної служби України*. 2016. с.1-8
49. Сідляр В. В., Валігура В. А. Проблеми адміністрування митних платежів через призму фіскальних загроз. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9173> (дата звернення: 20.11.2021).
50. Феделеш Е. Антидемпінгове мито як засіб тарифного регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. 80 с.
51. Хомутенко А. В. Державний аудит публічних фінансів: навч. посіб. / В. П. Хомутенко, І. С. Луценко, А. В. Хомутенко. Одеса: «Кримполіграфпапір». 2016. 412 с.
52. Щодо окремих аспектів використання механізмів СОТ для захисту інтересів національних товаровиробників». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. 2016 (серпень). URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1278/> (дата звернення: 04.12.2021).